KONCEPCIA INTEGRÁCIE CUDZINCOV V MESTE KOŠICE

Integrácia štátnych príslušníkov tretích krajín

v Košiciach, 2018

ETP Slovensko, 2018

ETP Slovensko

Košice, 2018

Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice

Copyright: © 2018 ETP Slovensko a kolektív autorov
Editorky: Lenka Czikková, Slavomíra Mačáková

Všetky práva vyhradené.

Vydalo:

ETP Slovensko
Zemplínska 15/A
040 01 Košice
www.etp.sk

Titulná strana a grafický dizajn: LEMUR, s.r.o.

Fotografia na titulnej strane: Galéria slávnych osobností pochádzajúcich z Košíc v priestoroch Magistrátu mesta Košice
Autorka: Lenka Czikková

Vydanie: prvé

Poďakovanie patrí partnerom projektu Integra, ktorých skúsenosti a spätná väzba prispeli k vytvoreniu tejto publikácie:
Sofia Development Association, Bulharsko
RiskMonitor Foundation, Bulharsko
Centar za Mir, Chorvátsko
Integration Center, Česká republika
RISSC, Taliansko

*Vydanie publikácie Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice bolo financované **Fondom Európskej únie pre azyl, migráciu a integráciu**.*

Publikácia je súčasťou projektu INTEGRA – Integrácia štátnych príslušníkov tretích krajín prostredníctvom mestských partnerstiev.

„Obsah tohto dokumentu prezentuje len názory autorov a je ich výhradnou zodpovednosťou. Európska komisia neprijala žiadnu zodpovednosť za použitie informácií, ktoré tento dokument obsahuje.”

POĎAKOVANIE

Radi by sme poďakovali všetkým partnerom, ktorí sa aktívne zúčastnili procesu tvorby tejto Koncepcie:

Ondrej Ficeri, Slovenská akadémia vied
Jana Frenová, Mesto Košice
Maroš Ihnát, poslanec MZ v Košiciach, poslanec KSK, starosta MČ Košice Sídlisko Ťahanovce
Mojtaba Ketabchi, Gréckokatolícka eparchiálna charita Košice, pôvodom z Iránu, v Košiciach žije 27 rokov
Daša Vranka Knošková, Marginal
Barbora Meššová, Liga za ľudské práva
Ladislav Pastorok, Migračný úrad MV SR
Sultan Rodwall, podnikateľ, tlmočník, pôvodom z Afganistanu, v Košiciach žije 29 rokov
Júlia Rokická, učiteľka, pôvodom z Ukrajiny, v Košiciach žije 1 rok
Igor Rolný, Mesto Košice
Oleg Shylenko, Univerzita P. J. Šafárika, pôvodom z Ukrajiny, v Košiciach žije 4 roky
Beáta Zemková, poslankyňa MČ Košice Západ 2014-2018, Pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi, Pomoc migrantom a utečencom (Arcidiecézní charita Praha, Česká katolická charita) 2002-2006

a všetkým účastníkom odborných aktivít a podujatí, ktoré boli súčasťou koncepčného procesu. Účastníci reprezentovali nasledovné inštitúcie: Arcidiecézna charita Košice; Košický samosprávny kraj; LDS Charities; Migračné informačné centrum IOM, Košice; Oddelenie cudzineckej polície PZ Košice; Psychosociálne centrum Košice; Okresné riaditeľstvo PZ v Košiciach; Súkromná ZŠ Starozagorská; UNHCR; Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice.

Kolektív autorov

Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice

Integrácia štátnych príslušníkov tretích krajín v meste Košice, 2018

ETP Slovensko, 2018

OBSAH

Úvod **11**

ČASŤ I: Východiská koncepcie integrácie cudzincov v meste Košice **13**
- Vnímanie migrácie a integrácie na Slovensku 13
- Tradícia multikultúrnych Košíc 16
- Prítomnosť štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach v súčasnosti 17
  - → Vymedzenie pojmov 19
  - → Potreby cudzincov 22
  - → Výzva pre mesto a jeho predstaviteľov 24
  - → Integrácia na národnej úrovni a úloha samosprávy v nej 24
  - → Štatistický prehľad prítomnosti štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach 26

ČASŤ II: Prognózy
- Prognóza vývoja migrácie na Slovensku 30
- Možné scenáre vývoja prítomnosti štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach 32
- Faktory, ktoré budú mať vplyv na možné scenáre vývoja migrácie a integrácie v Košiciach 38

ČASŤ III: Návrhová časť
1. Benefity prítomnosti cudzincov v Košiciach 40
2. Opatrenia pre oblasť zamestnania 41
3. Opatrenia pre oblasť bývanie 43
4. Opatrenia pre oblasť vzdelávanie 45
5. Opatrenia pre oblasť sociálne služby 47
6. Opatrenia pre oblasť spoločenskej a kultúrnej integrácie, komunikáciu s verejnosťou 48
7. Opatrenia pre oblasť vízia a služby mesta pre integráciu 49

ÚVOD

Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice je jedným z výstupov medzinárodného projektu INTEGRA. Cieľom projektu je zlepšiť dlhodobú integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín v piatich členských štátoch EÚ (Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Taliansko a Slovensko) prostredníctvom zdieľania poznatkov a skúseností medzi mestami a samosprávami a vytváraním partnerstiev na lokálnej úrovni.

V Košiciach proces sieťovania rôznych aktérov, ktorí sa podieľajú na integrácii cudzincov, začal koncom začiatkom roku 2018. Počas jari a leta ETP Slovensko zorganizovalo dve stretnutia fokusových skupín, aktivitu PhotoVoice, zbieranie informácií prostredníctvom dotazníkov, vlastný výskum a individuálne konzultácie. Výsledkom bola *Hodnotiaca správa integrácie cudzincov v meste Košice,* ktorá opisuje súčasný stav. Na jeseň prebehlo Integračné laboratórium (workshop s odborníkmi) a okrúhly stôl. Spracovali sme tiež samostatné práce vypracované odborníkmi. Celý proces vzniku *Koncepcie* bol participačný, zúčastňovali sa na ňom zástupcovia samosprávy, úradov verejnej správy, neziskových organizácií, medzinárodných organizácií, vzdelávacích inštitúcií a samotní cudzinci žijúci v Košiciach. Osobitné poďakovanie patrí Daši Vranke Knoškovej a Barbore Meššovej za poskytnutie záverečnej odbornej spätnej väzby.

Multikultúrne mesto Košice dôstojne víta tisíce zahraničných návštevníkov, ktorí prichádzajú do mesta za pamiatkami, históriou, lokálnou gastronómiou, kultúrou, či športom. Štatistiky ukazujú, že v Košiciach sa každý rok čoraz viac usadzujú aj cudzinci, ktorí sem prišli za prácou, štúdiom, či z rodinných alebo bezpečnostných dôvodov. Plánujú v Košiciach zostať niekoľko rokov, alebo dlhodobo.

V súčasnosti neexistuje žiaden záväzný dokument, ktorý by upravoval integráciu cudzincov na území mesta Košice a táto téma nebola v Košiciach prioritou. V každom prípade ale záujem na riešení existuje, mesto Košice rozumie nutnosti zaoberať sa touto problematikou. **Volení zástupcovia mesta Košice sú tvorcovia vízie pre mesto, iniciátori zmien a koordinátori realizácie navrhovaných opatrení v praxi.**

Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice vznikla ako materiál, ktorý opisuje benefity, ktoré mestu cudzinci prinášajú. Navrhuje opatrenia, ktoré pomôžu ich úspešnej integrácii a pomôžu vyhnúť sa potenciálnym problémom v budúcnosti. Dokument pomenúva, akí rôzni obyvatelia v meste žijú a uvádza aktuálne štatistické údaje o prítomnosti cudzincov v Košiciach. Opisuje tiež tri scenáre blízkej budúcnosti a prognózy. Ak sa mesto a jeho partneri z verejnej sféry a neziskových organizácií dobre pripravia, tak Košice môžu byť mestom, v ktorom sa každý cíti ako doma. ***Koncepcia* komunikuje hlavnú myšlienku mesta smerom k cudzincom „vieme o vás a sme tu aj pre vás".**

Koncepcia má odporúčací charakter, cieľom je predstaviť túto tému zástupcom mesta Košice, aby s ňou mohli intenzívnejšie pracovať. Oba materiály *Hodnotiaca správa integrácie cudzincov v meste Košice* a *Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice* sú vhodné ako podklady pri koncipovaní vízie mesta v súvislosti s integráciou cudzincov a pri navrhovaní akýchkoľvek strategických dokumentov. Život, jeho pestrosť, kultúru a tiež ekonomické hodnoty v meste tvoria aj cudzinci. S touto tézou sa musíme naučiť pracovať.

ČASŤ I: VÝCHODISKÁ KONCEPCIE INTEGRÁCIE CUDZINCOV V MESTE KOŠICE

VNÍMANIE MIGRÁCIE A INTEGRÁCIE NA SLOVENSKU

Prieskum verejnej mienky „Špeciálny Eurobarometer“[1] bol realizovaný na jeseň 2017 vo všetkých krajinách EÚ. Používal súbor otázok osobitne prispôsobených na sledovanie postojov Európanov k prisťahovalectvu a ich integrácii. Pojmom prisťahovalec sa v tomto prieskume označuje osoba narodená mimo EÚ a v súčasnosti žijúca legálne v EÚ. Z daného prieskumu vyberáme tie informácie a výsledky, ktoré môžu pomôcť pochopiť dôležitosť procesu integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín na lokálnej úrovni, v našom prípade v meste Košice. Tento proces by mal byť plánovaný, koordinovaný a vyhodnocovaný, ideálne samosprávou, t.j. Magistrátom mesta Košice, pretože integrácia sa deje práve na lokálnej úrovni.

→ Výsledky za Slovensko ukazujú, že až 76% obyvateľov SR nie je dobre informovaných alebo vôbec informovaných o záležitostiach súvisiacich s prisťahovalectvom alebo integráciou.

→ Až 39% obyvateľov SR nevedelo odhadnúť podiel prisťahovalcov na celkovom podiele obyvateľstva a len 15% respondentov uviedlo správny podiel prisťahovalcov (ktorý je v súčasnosti pod 1%).

→ Až 54% obyvateľov SR vníma prisťahovalectvo ako problém, 28% aj ako problém a zároveň príležitosť a len 7% ho vníma ako príležitosť.

→ 49% Slovákov vidí integráciu v miestnej komunite ako úspešnú, 33% ako neúspešnú a 18% nevedelo posúdiť.

[1] Special Eurobarometer 469, Integration of immigrants in the European Union http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/WhatsNew/index

Nasledujúci graf ukazuje názory respondentov na pôsobenie prisťahovalcov na Slovensku, pričom možno konštatovať, že prisťahovalci sú vnímaní skôr negatívne:

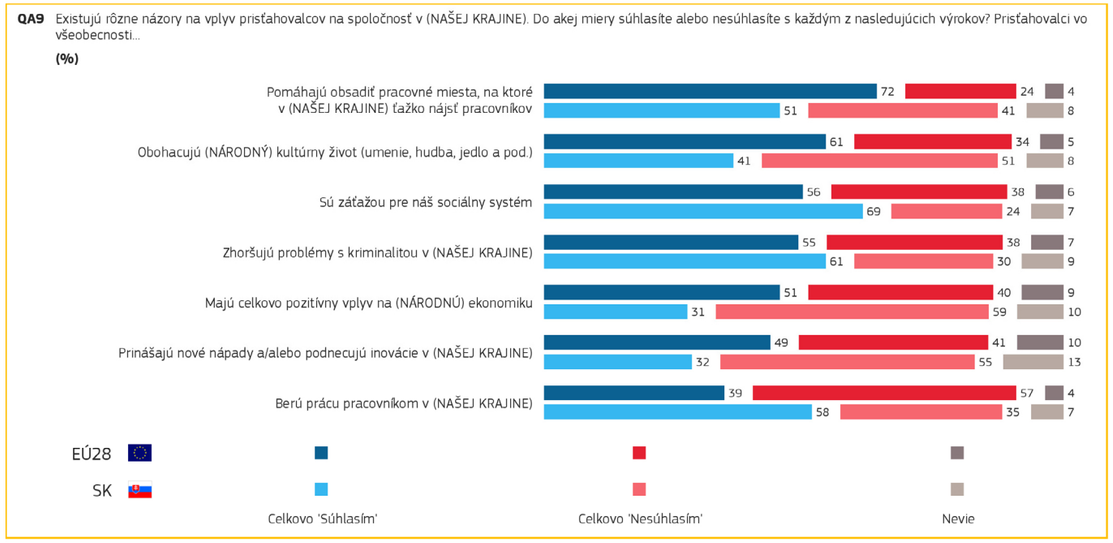

Ako obyvatelia SR vnímajú úspešnú integráciu (z odpovedí možno konštatovať, že očakávajú až asimiláciu) vidíme v nasledujúcom grafe:

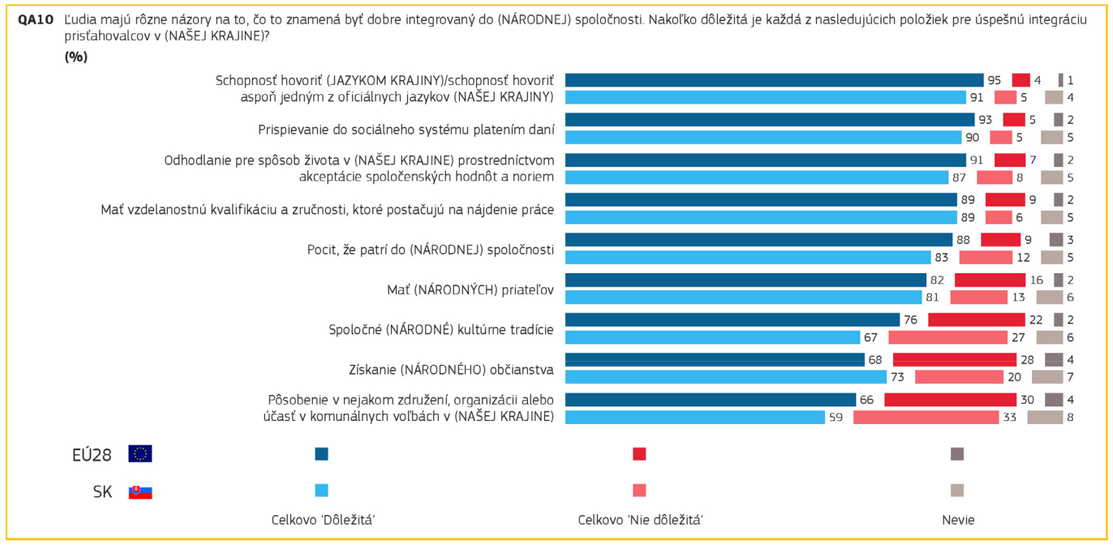

Ďalšie odpovede ukazujú, že jazyk je jednou z kľúčových opatrení, ktoré podporujú integráciu:

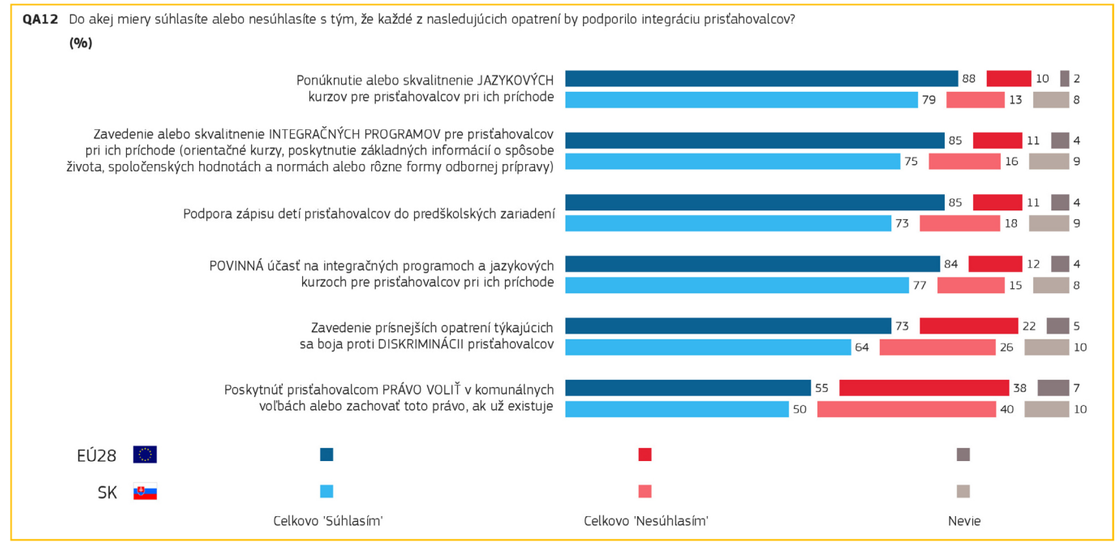

Výsledky daného prieskumu ukazujú, že súčasťou integrácie by malo byť nielen poskytovanie služieb súvisiacich s praktickou stránkou každodenného života, ale aj práca s verejnou mienkou, informovanie o prítomnosti cudzincov na Slovensku, ich prínosoch, ale aj ťažkostiach, integračných úspechoch, či výzvach. V nasledujúcich kapitolách Koncepcie sa budeme venovať aj týmto témam. V tretej návrhovej časti opisujeme aj praktické opatrenia, ktoré navrhujeme implementovať v Košiciach a uvádzame aj niekoľko príkladov dobrej praxe z iných miest.

TRADÍCIA MULTIKULTÚRNYCH KOŠÍC[2]

Multikulturalizmus definujeme ako koexistenciu niekoľkých etnokultúrnych skupín v jednom sociálnom priestore. Košice, podobne ako iné stredoeurópske mestá, v minulosti fungovali ako laboratóriá procesov sociokultúrnej výmeny, v ktorých sa križovalo niekoľko etnokultúrnych komunikačných priestorov. Hoci Košice svoj multikultúrny charakter do značnej miery stratili v 2. polovici 20. storočia, v porovnaní s inými slovenskými mestami sú naďalej považované za mesto s kozmopolitnou atmosférou a pretrvávajúcou etnickou diverzitou.

Multietnický charakter Košíc pramenil predovšetkým z ich polohy v kontaktnej zóne na jazykovej hranici medzi slovenskojazyčným obyvateľstvom na sever od mesta a maďarskojazyčným na juh od neho. V období vrcholného stredoveku však dominantnú etnickú skupinu v meste tvorili sem imigrovaní Nemci (hostia), ktorí si privilegované postavenie udržali do 16. storočia. V zmenených geopolitických podmienkach raného novoveku sa o prvenstvo museli deliť s Maďarmi. Od 18. storočia však početnú prevahu v Košiciach nadobudlo slovenskojazyčné obyvateľstvo, ktoré obývalo predovšetkým rozrastajúce sa predmestia, splývajúce s vnútorným mestom. Prelínanie a niekoľko storočné spolunažívanie týchto troch dominantných košických etnických skupín, doplnených v spoločnom urbánnom priestore o Židov, Rómov a Rusínov, generovalo typickú črtu multietnických miest – viacjazyčnosť miestneho obyvateľstva.

Rozšírený jazykový repertoár, ktorým väčšina Košičanov disponovala, mal zásadný význam v neskoršom procese homogenizácie a nacionalizácie ich etnických identít, pretože im umožňoval prepínať medzi etnoidentifikačnými kódmi v závislosti od zmien politických režimov (1918 → 1938 → 1945). Holokaust v roku 1944 a zápas o národný charakter mesta v priebehu 20. storočia, kedy sa dva národné režimy – maďarský a (česko)slovenský – snažili o vykorenenie tunajších cudzích etnických kultúr, spôsobil, že Košice do značnej miery stratili svoj tradičný status „šalátovej misy“ (tiež nazývanej kultúrna mozaika, v rámci ktorej koexistujú viaceré kultúry) a premenil ich na „taviaci kotol“, v ktorom sa nacionalizovalo tu žijúce obyvateľstvo v prospech tej-ktorej národnej idey.

Napriek procesu etnickej homogenizácie – po druhej svetovej vojne v prospech slovenskej etnicity – sa etnickú diverzitu nepodarilo úplne eliminovať, navyše v 2. polovici 20. storočia sa zvýšila rómska imigrácia do Košíc, čo spôsobilo, že dnes Rómovia tvoria podľa vedeckého odhadu druhú najpočetnejšiu etnickú menšinu v meste (8 %).

Politické a intelektuálne elity mesta reflektujú na multikultúrnu minulosť i súčasnosť Košíc. Obraz Košíc ako mesta tolerancie je ikonickým imidžom mesta od 90. rokov 20. storočia a predstavuje dôležitú súčasť jeho sebareprezentácie voči svojim obyvateľom, návštevníkom i zahraničným partnerom.

[2] Informácie odzneli na prednáške Ondreja Ficeriho počas Integračného laboratória 7. 11. 2018 v Košickej Belej. Prednáška vychádzala z knihy Košice v slovenskej histografii, Ondrej Ficeri, 2016.

PRÍTOMNOSŤ ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN V KOŠICIACH V SÚČASNOSTI

Mesto Košice, ktoré je metropolou východného Slovenska, je druhým najväčším mestom na Slovensku. Cudzinci, najmä ak hovoríme o štátnych príslušníkoch tretích krajín, neboli pre predstaviteľov Košíc doteraz prioritou. V *Hodnotiacej správe integrácie cudzincov v meste Košice*[3] sme uviedli, že najdôležitejší dokument mesta Košice *Program rozvoja mesta Košice 2015 – 2020 s výhľadom do roku 2025*[4] síce opisuje súčasné demografické trendy v Košiciach (napr. starnutie obyvateľstva, odliv mladých ľudí z Košíc na západ), ale nereflektuje rastúci počet ľudí prichádzajúcich do Košíc z tretích krajín. Tí si v Košiciach hľadajú pracovné príležitosti, študujú alebo sa zamýšľajú usadiť v Košiciach kvôli bezpečnosti a dobrým príležitostiam na život.

Cudzinci ako takí sa nespomínajú ani v nijakom ďalšom strategickom dokumente na lokálnej úrovni. Mestské zastupiteľstvo Košice síce vzalo na vedomie dokument *Stratégia integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach*, ktorý v roku 2012 vypracovalo Centrum pre výskum etnicity a kultúry - CVEK, nezisková organizácia so sídlom v Bratislave, dokument však nebol oficiálne schválený a nestal sa súčasťou oficiálnych politík Mesta Košice.

Z rozhovorov, vykonaných s predstaviteľmi mesta vyplýva, že prioritou mesta je postarať sa o vlastných obyvateľov, ktorí majú na území mesta trvalý pobyt. Podľa zákona č. 369/1991 Zb.z. o obecnom zriadení v znení neskorších právnych predpisov hovorí: ***„Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov“*** pričom ***„obyvateľom obce je osoba, ktorá má na území obce trvalý pobyt“*** (viď § 1 ods. 2 a § 3 ods. 1 citovaného zákona). Uvedené ustanovenie zákona sa vzťahuje aj cudzincov s udeleným trvalým pobytom na území SR.[5]

Toto ustanovenie je možné chápať ako povinnosť mesta starať sa o potreby všetkých osôb, ktoré s ňou majú právny vzťah a ten je daný trvalým pobytom bez ohľadu na štátnu príslušnosť.

Obyvatelia obce majú právo zúčastňovať sa na samospráve obce. Majú právo najmä voliť orgány samosprávy obce a byť zvolený do orgánu samosprávy obce, hlasovať o dôležitých otázkach života a rozvoja obce (miestne referendum), zúčastňovať sa na zhromaždeniach obyvateľov obce, vyjadrovať na nich svoj názor, zúčastňovať sa na zasadnutiach obecného zastupiteľstva, obracať sa so svojimi podnetmi a sťažnosťami na orgány obce, používať obvyklým spôsobom obecné zariadenia a ostatný majetok obce slúžiaci pre verejné účely, požadovať súčinnosť pri ochrane svojej osoby a rodiny a svojho majetku nachádzajúceho sa v obci a požadovať pomoc v čase náhlej núdze.[6] Obec je povinná poskytnúť obyvateľovi obce nevyhnutnú okamžitú pomoc v jeho náhlej núdzi spôsobenej živelnou pohromou, haváriou alebo inou

[3] https://etp.sk/hodnotiaca-sprava-integracie-cudzincov-v-meste-kosice/
[4] https://static.kosice.sk/files/manual/prm/PRM_Kosice_2015.pdf
[5] Zákon o obecnom zriadení priamo odkazuje na § 42 ods. 2 Zákona o pobyte cudzincov: Trvalý pobyt je a) trvalý pobyt na päť rokov, b) trvalý pobyt na neobmedzený čas, c) pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny s priznaným postavením osoby s dlhodobým pobytom Európskej únie (ďalej len „dlhodobý pobyt“) a tiež na § 63 ods. 2 Zákona o pobyte cudzincov: Pobyt občana Únie a pobyt rodinného príslušníka občana Únie podľa tejto hlavy je trvalým pobytom.
[6] § 3 ods. 2 Zákona o obecnom zriadení

podobnou udalosťou, najmä zabezpečiť mu prístrešie, stravu alebo inú materiálnu pomoc.7
Na samospráve obce má právo podieľať sa (okrem práva voliť a byť volený do orgánov samospráva a hlasovať v miestnom referende) aj ten, kto má na území obce nehnuteľný majetok alebo v obci platí miestnu daň alebo miestny poplatok, je v obci prihlásený na prechodný pobyt alebo má čestné občianstvo obce.[8] Toto právo Zákon o obecnom zriadení priznáva **aj cudzincom s prechodným pobytom na území SR.[9] Aj táto kategória cudzincov môže zohrávať dôležitú úlohu a podieľať sa na živote mesta, i keď ich zákon nepovažuje za obyvateľov mesta.[10]**

Vzťah medzi mestom a jeho obyvateľom je dvojstranný. Obyvateľ obce sa podieľa na rozvoji a zveľaďovaní obce a poskytuje pomoc orgánom obce.

V určitom okamihu na územie mesta vstupujú cudzinci, ktorí sa buď krátkodobo, ale niekedy aj dlhodobo (dokonca natrvalo) stanú súčasťou mesta. Mesto si preto musí zadefinovať, ako sa s ktorou skupinou cudzincov vysporiada, či má možnosti vytvoriť podmienky pre ich prijatie, za akých okolností a v akom rozsahu.

Podpore turistického ruchu a službám pre turistov sa mesto venuje v spomínanom *Programe rozvoja mesta Košice 2015 – 2020 s výhľadom do roku 2025.*

Nové trendy v migrácii však naznačujú - najmä z dôvodu uvoľnenia pracovného trhu - že **cudzincov** a to už nielen občanov EÚ, **je nevyhnutné prijímať aj ako pracovnú silu,** v závislosti od potrieb pracovného trhu môže ísť o vysoko kvalifikovanú, ale aj nízko kvalifikovanú pracovnú silu. S príchodom investorov a zamestnávateľov s vyššou pridanou hodnotou, mesto Košice čím ďalej, tým viac pociťuje absenciu kvalifikovanej pracovnej sily a v budúcnosti bude nútené hľadať a najímať ľudské zdroje z tretích krajín, ak už nebude postačovať ani ponuka z iných regiónov Slovenska.

Košické univerzity majú silnú tradíciu v **poskytovaní štúdia zahraničným študentom.** Počet študentov z iných krajín EÚ a z tretích krajín sa každoročne zvyšuje (viď štatistické údaje v nasledujúcej časti). Ďalším dôvodom na príchod do Košíc môže byť **zlúčenie rodiny,** napr. ak sa obyvateľ/ka Košíc zosobáši s partnerom/kou pochádzajúcim/ou zo zahraničia, alebo ak sa za manželom/kou, ktorý/á je cudzinec/ka žijúci/a v Košiciach, prisťahuje manželka/manžel, dieťa alebo iný rodinný príslušník.

Do tohto procesu by malo nevyhnutne vstupovať aktívne aj mesto. Pracujúci cudzinci, zahraniční študenti, podnikatelia, cudzinci, ktorí tu vykonávajú odbornú prax, sú na výmennom pobyte, či sa sem prisťahovali z rodinných alebo iných dôvodov, sa môžu so svojimi požiadavkami obrátiť aj na mesto (bývanie, služby, povinnosti voči samospráve atď.).

Taktiež pre samotné mesto a jeho majoritné obyvateľstvo je dôležité a malo by byť žiadúce poznať, akí cudzinci v ich meste žijú, odkiaľ pochádzajú, za akým účelom prichádzajú a pod.

Košiciam pravdepodobne v súčasnosti „nehrozí“ väčší príliv **osôb s udelenou medzinárodnou ochranou.[11]** Nastavenie kvót, či zákonných limitov a udelenie azylu alebo doplnkovej ochrany je samozrejme na úrovni

[7] § 3 ods. 2 Zákona o obecnom zriadení
[8] § 3 ods. 4 Zákona o obecnom zriadení
[9] § 3 ods. 5 Zákona o obecnom zriadení
[10] Zákon o obecnom zriadení odkazuje na § 20 Zákona o pobyte cudzincov
[11] Podrobné štatistiky udelenia azylu a doplnkovej ochrany v rámci SR na: https://www.minv.sk/?statistiky-20

štátu, avšak o umiestnenie a bežný život sa musí určitým spôsobom postarať mesto. Nakoľko sú Košice druhé najväčšie mesto na Slovensku a berúc do úvahy súčasné geopolitické záležitosti, rozhodne musia byť na potencionálny príliv aj tejto kategórie cudzincov pripravené práve z dôvodu ich špecifického postavenia a zraniteľnosti.

VYMEDZENIE POJMOV

Aby samotné mesto Košice mohlo podporiť integráciu cudzincov a zároveň inovovať súčasné služby voči cudzincom, je potrebné si rozdeliť cudzincov do kategórií a to v súlade s toho času platnou legislatívou:

CUDZINEC – je každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky.

OBČAN ÚNIE – je každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky a je štátnym občanom niektorého členského štátu EÚ.

Pobyt občana Únie a pobyt rodinného príslušníka občana Únie je trvalým pobytom. Občan Únie, ktorý je držiteľom platného preukazu totožnosti alebo cestovného dokladu, **je oprávnený bez akýchkoľvek ďalších podmienok alebo formalít zdržiavať sa na území SR tri mesiace** odo dňa vstupu na územie SR. Začiatok pobytu na území SR je občan Únie povinný nahlásiť na policajnom útvare do 10 pracovných dní odo dňa vstupu na územie SR. Občan Únie má právo na pobyt na území SR aj **počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace,** ak spĺňa taxatívne vymedzené podmienky Zákona o pobyte cudzincov napr. je zamestnaný, alebo je samostatne zárobkovo činnou osobou na území SR, má zdravotné poistenie a dostatočné zdroje pre seba a svojich rodinných príslušníkov, **aby sa nestali záťažou pre systém pomoci v hmotnej núdzi** počas obdobia ich pobytu v SR, študuje na základnej, strednej alebo vysokej škole v SR a je u neho predpoklad, že sa zamestná, alebo je rodinným príslušníkom občana Únie, ktorého sprevádza alebo sa k nemu pripája na pobyt a má dostatok zdrojov a zdravotné poistenie. Zákon o pobyte cudzincov presne stanovuje okolnosti, kedy právo pobytu občana EÚ zostáva zachované (napr. aj v prípade práceneschopnosti, evidencie ako uchádzača o zamestnanie na UPSVaR a iné). Občan Únie, ktorý sa zdržiava na území SR **dlhšie ako tri mesiace, je povinný požiadať o registráciu pobytu.**

Občan Únie má právo na trvalý pobyt, ak sa na území SR zdržiava oprávnene nepretržite počas obdobia piatich rokov. Zákon o pobyte cudzincov v určitých špecifických prípadoch, túto hranicu znižuje (napr. dosiahnutie dôchodkového veku, trvalá neschopnosť pracovať a iné).

Občanom EÚ sú priznané na území SR rôzne práva, napr. právo pracovať bez potreby pracovného povolenia, právo študovať, právo na rovnosť v zaobchádzaní bez ohľadu na štátnu príslušnosť, právo voliť a byť volený v komunálnych voľbách a vo voľbách do Európskeho parlamentu za rovnakých podmienok a iné práva a to v omnoho širšom rozsahu ako štátnym príslušníkom tretej krajiny.

ŠTÁTNY PRÍSLUŠNÍK TRETEJ KRAJINY – je každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky ani občanom Únie; štátnym príslušníkom tretej krajiny sa rozumie aj osoba bez štátnej príslušnosti.

Aby mohli štátni príslušníci tretích krajín vstúpiť na územie členského štátu EÚ musia mať platný cestovný doklad a platné povolenie na pobyt alebo platné vízum.[12]

Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí plánujú na území SR zotrvať dlhšie, sa môžu po splnení zákonných podmienok na základe podania žiadosti, uchádzať o udelenie niektorého z druhov pobytov (existujú prípady, ktoré si nevyžadujú povolenie na pobyt, napríklad podľa § 23 ods. 6 alebo § 36a až § 36d Zákona o pobyte cudzincov). **Štátny príslušník tretej krajiny pri podaní žiadosti o prechodný pobyt a trvalý pobyt** (môže byť udelený tiež **tolerovaný pobyt) musí spĺňať prísne požiadavky, ktoré im ukladá Zákon o pobyte cudzincov.**[13] Tieto podmienky musia spĺňať aj počas celého pobytu na území SR, nesplnenie podmienok môže mať za následok zrušenie ich pobytu. Trvalý pobyt však niektorým skupinám osôb nemôže byť zrušený. **Štátni príslušníci tretej krajiny sú povinní preukázať finančné zabezpečenie pobytu, aby sa nestali záťažou pre sociálny systém, napr. nemôžu požiadať o dávku v hmotnej núdzi. Tiež musia dokumentovať, že si zabezpečili ubytovanie a zdravotné poistenie. Podmienka je tiež bezúhonnosť. Napokon** do 30 dní od prevzatia dokladu o pobyte musia predložiť lekársky posudok potvrdzujúci, že netrpia chorobou, ktorá ohrozuje verejné zdravie.

- **Prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny je viazaný na jeden konkrétny prevládajúci účel:**
  a. na účel podnikania,
  b. na účel zamestnania,
  c. na účel štúdia,
  d. na účel osobitnej činnosti,
  e. na účel výskumu a vývoja,
  f. na účel zlúčenia rodiny,
  g. na účel plnenia služobných povinností civilnými zložkami ozbrojených síl,
  h. ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí,
  i. ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte,
  j. prechodným pobytom je aj pobyt na základe modrej karty Európskej únie (ďalej len „modrá karta“) – na účel vysokokvalifikovaného zamestnania.

Prechodný pobyt sa udeľuje na predpokladané potrebné obdobie v závislosti od účelu pobytu, spravidla najviac na päť rokov, pričom sa môže následne požiadať o jeho obnovenie, alebo zmenu druhu či účelu pobytu.

- **Ďalší z druhov pobytov, ktorý možno štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udeliť na základe žiadosti, je trvalý pobyt a to:**
  a. trvalý pobyt na päť rokov,
  b. trvalý pobyt na neobmedzený čas,
  c. pobyt s priznaným postavením osoby s dlhodobým pobytom Európskej únie (ďalej len „dlhodobý pobyt“).

Ako bolo spomenuté vyššie, štátni príslušníci tretích krajín s udeleným trvalým pobytom sú považovaní v zmysle Zákona o obecnom zriadení za obyvateľov obce. Celkovo im legislatíva v rôznych oblastiach života priznáva viac práv ako štátnemu príslušníkovi tretej krajiny s prechodným pobytom, niektoré dokonca v rozsahu ako štátnym občanom SR. Mnoho práv je však priznaných aj štátnemu príslušníkovi tretej krajiny s prechodným pobytom, resp. všetkým cudzincom bez ohľadu na štátnu príslušnosť alebo druh pobytu, preto je vždy nevyhnutné poznať osobný rozsah jednotlivých zákonov, ak o určité právo, nárok, resp. službu požiada štátny príslušník tretej krajiny.

[12] Nariadenie Rady (ES) č. 539/2001 (1), L 81/1 Úradný Vestník Európskych spoločenstiev z 15. 3. 2001, ktoré uvádza zoznam tretích krajín, ktorých štátni príslušníci musia mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov a krajín, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od tejto povinnosti
[13] Zákon č. 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- **Posledný z druhov pobytov, ktorý môže byť štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udelený v určitých špecifických prípadoch, je tolerovaný pobyt** (maloletým bez sprievodu, obetiam obchodovania s ľuďmi, z dôvodu rešpektovania rodinného a súkromného života alebo ak to vyplýva z medzinárodných záväzkov SR).

Tolerovaný pobyt policajný útvar udelí na 180 dní, pričom na základe žiadosti je možné tolerovaný pobyt predĺžiť o 180 dní, a to aj opakovane. Avšak už z názvu tohto pobytu je zrejmé, že aj samotná legislatíva tejto skupine cudzincov priznáva len malý rozsah práv.

Určitú skupinu cudzincov žijúcich na území SR predstavujú osoby, ktoré požiadali na území SR o medzinárodnú ochranu **– žiadatelia o udelenie azylu a osoby, ktorým táto medzinárodná ochrana bola priznaná – azylanti a osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou.**[14]

ŽIADATEĽ O UDELENIE AZYLU – je cudzinec, ktorý na policajnom útvare vyhlási, že žiada o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany na území SR.

AZYLANT – je cudzinec, ktorému MV SR udelilo azyl a to z dôvodu, že má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd; azyl možno udeliť aj z humanitných dôvodov alebo na účel zlúčenia rodiny. Azyl sa udeľuje na dobu neurčitú (azyl za účelom zlúčenia rodiny na tri roky a ak dôvody pretrvávajú následne na dobu neurčitú). Azylant sa považuje za cudzinca, ktorému sa udelil trvalý pobyt.

OSOBA S POSKYTNUTOU DOPLNKOVOU OCHRANOU – je cudzinec, ktorému MV SR neudelilo azyl, ale poskytlo doplnkovú ochranu v prípade, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia (uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násilia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu). Doplnková ochrana môže byť poskytnutá aj za účelom zlúčenia rodiny. Doplnková ochrana sa poskytuje prvýkrát na jeden rok, následne môže byť predĺžená na ďalšie dva roky a to aj opakovane. Cudzinec, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, považuje sa za cudzinca, ktorému sa udelil prechodný pobyt.

ODÍDENCOM – je cudzinec, ktorému MV SR na základe rozhodnutia Vlády SR poskytlo dočasné útočisko.

Podľa Zákona o pobyte cudzincov **policajný útvar zašle písomné alebo elektronické oznámenie o udelení trvalého pobytu, resp. prechodného pobytu** štátnemu príslušníkovi tretej krajiny **samosprávnemu kraju a obci** podľa miesta trvalého pobytu, resp. prechodného pobytu.[15] V prípade udelenia tolerovaného pobytu a registrácii občana EÚ zákon túto povinnosť policajnému útvaru neukladá. Obec, resp. samosprávny kraj sa taktiež nemá ako dozvedieť, že na jej území žije osoba s udeleným azylom alebo poskytnutou doplnkovou ochranou.

[14] Konanie o azyle, určité práva a povinnosti žiadateľov o udelenie azylu, azylantov, cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, cudzincov žiadajúcich o poskytnutie dočasného útočiska a odídencov upravuje samostatný zákon a to Zákon č. 480/2002 Z. z. Zákon o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
[15] § 33 ods. 9 a § 48 ods. 3 Zákona o pobyte cudzincov

SVIDNÍK
MESTSKÁ ČASŤ RAČA, BRATISLAVA
NITRA

Mesto **Svidník** vypracovalo vlastnú Stratégiu integrácie príslušníkov tretích krajín. V roku 2015 nadviazal na ňu Akčný plán. Okrem iného samospráva pracuje na tom, aby zabezpečila kurzy pre deti cudzincov v základných školách, sprostredkovala kontaktnú osobu na mestskom úrade a zriadila krízové prechodné bývanie.

Bezplatný poradenský servis (one-stop-shop) v **Bratislave - Rači** poskytuje od mája 2018 služby a informácie o podmienkach a pravidlách pobytu cudzincov na Slovensku, dôchodkovom a právnom systéme, možnostiach ďalšieho vrátane jazykového vzdelávania, a ďalšie.
Cieľom je rozvinúť komunikáciu, sociálne začleniť a akceptovať kultúrnu inakosť cudzincov. Je zároveň kľúčovým partnerom miestnych podnikov pri komunikácii s cudzincami
Súčasťou je aj online publikácia v anglickom jazyku o MČ Rača, histórii, kultúre, úradoch, školských a zdravotníckych zariadeniach, sociálnych službách, možnostiach trávenia voľného času a pod.

Mestské zastupiteľstvo **v Nitre** v marci 2018 prerokovalo Projektový zámer vytvorenia služieb Integračného a komunitného centra. Chce zlepšiť informovanie ekonomických migrantov pracujúcich v Nitre a vytvoriť podmienky pre ich sociálne začlenenie do bežného života. Má pomôcť tiež prekonávať bariéry medzi občanmi mesta a ekonomickými migrantmi a vytvoriť multisektorovú platformu pre komunikáciu kľúčových hráčov v oblasti integrácie.

Policajný útvar pri plnení úloh vedie v informačných systémoch Policajného zboru vedených podľa osobitného predpisu rôzne evidencie. **Tu by bolo potrebné uvažovať o prepojení a spolupráci policajného útvaru a mesta, aby mesto získavalo pravidelne v určitých časových intervaloch informácie o cudzincoch (vrátane občanov EÚ, azylantov a osôb s poskytnutou doplnkovou ochranou).**

POTREBY CUDZINCOV

Dá sa povedať, že mesto poskytuje celú škálu služieb, ktoré sú určené všetkým (obyvateľom mesta, návštevníkom, domácim aj cudzincom): **budovanie dopravnej infraštruktúry a dopravné služby** v meste, organizácia **kultúrnych a športových podujatí, služby mestskej polície,** budovanie **miestnych komunikácii, chodníkov, verejného osvetlenia, starostlivosť o kultúrne pamiatky, verejnú zeleň či upratovanie verejných priestranstiev.**

Ak hovoríme o integrácii cudzincov, tak určité oblasti a služby mesta sa dostávajú do popredia. Na základe výsledkov výskumu, ktorý je opísaný v *Hodnotiacej správe integrácie cudzincov v meste Košice,* môžeme konštatovať, **že jednotlivé kategórie cudzincov majú rôzne potreby v súvislosti napr. s dobrovoľnou** (napr. zamestnanie, štúdium, rodinné dôvody) **a nútenou migráciou** (napr. požiadanie o azyl).

Pobyt cudzincov za účelom krátkodobého pobytu (napr. turizmus, pracovná cesta, umelci a podobne) je pre mesto žiaduci. Pre účely turizmu a poskytovania informácií s tým spojených má mesto Košice v centrálnej zóne vytvorené informačné centrá. Tie poskytujú dostatočnú informovanosť a informácie sú dostupné vo viacerých jazykových mutáciách. Turistom je venovaná značná pozornosť, majú vytvorené príjemné podmienky na pobyt a sústreďujú sa, ako je to typické pre každé väčšie mesto, najmä v centrálnej zóne.

Väčšina cudzincov, ktorých cieľom je pobyt dlhodobejšieho charakteru, má však iné potreby. **Musia riešiť životné situácie a problémy ako každý bežný obyvateľ mesta.** Ich východisková situácia je však diametrálne odlišná ako u väčšinového obyvateľstva, ktoré žije v meste dlhodobo, dokáže sa orientovať v systéme, ovláda jazyk, orientuje sa v meste a v inštitúciách a pod. Aby sa táto skupina cudzincov dokázala úspešne integrovať a zžiť s mestom, jednoznačne potrebuje podporu a pomoc od samosprávy a iných aktérov, s ktorými prichádza do kontaktu v rôznych oblastiach integrácie – bývanie, vzdelávanie, zamestnanie, zdravotná a sociálna starostlivosť, kultúrna a spoločenská integrácia a pod.

Študentom by určité základné služby a informácie mala poskytnúť vzdelávacia inštitúcia, ktorej sú riadnymi študentmi a v prípade zamestnancov, by sa mal o toto postarať ich zamestnávateľ, ktorému však mnohokrát potrebné informácie chýbajú.

Každopádne, pracujúci a študujúci cudzinci sú prínosom pre mesto a môžu sa do budúcna (po splnení zákonných podmienok) stať jeho plnohodnotnými obyvateľmi a taktiež občanmi.

V najbližších rokoch je možné očakávať **zvýšený dopyt po službách bývania** a teda nárast výstavby ubytovacích zariadení nižšieho či vyššieho štandardu. Aj v prípade, že mesto nebude stavať nájomné byty, bude sa musieť ako orgán zabezpečujúci prenesený výkon štátnej správy na úseku územného plánovania a stavebného poriadku podľa osobitných predpisov popasovať so zvýšeným počtom stavebných konaní. Rovnako *Územný plán mesta* by mal do budúcna kalkulovať s možnou ďalšou výstavbou.

Príliv ďalších investorov a expanzia existujúcich významných zamestnávateľov v meste Košice, ale aj v okolitých priemyselných parkoch bude na seba nabaľovať nevyhnutnosť ďalších **služieb v oblasti zamestnanosti** (napr. v spolupráci s UPSVaR a ministerstvami poradenstvo pre zamestnávateľov pri zamestnávaní cudzincov, organizácia rekvalifikačných kurzov a pod.).

Sociálne služby ako opatrovateľská služba, sociálne bývanie a bývanie pre dôchodcov, stravovanie dôchodcov, atď. poskytuje mesto Košice primárne len obyvateľom mesta (patria medzi nich len cudzinci s trvalým pobytom). Avšak podľa Zákona 448/2008 Z.z. o sociálnych službách prijímateľom sociálnej služby je fyzická osoba, ktorou je nielen občan SR, ale aj občan EU a EHP a jeho rodinní príslušníci, osoby s medzinárodnou ochranou, a viac menej aj ostatní cudzinci s trvalým a prechodným pobytom.

Z praxe však vieme, že využívanie sociálnych služieb na úrovni mesta zo strany cudzincov je minimálne, keďže o týchto možnostiach nevedia a kontakt s pracovníkmi samosprávnych úradov je vzhľadom na jazykovú bariéru komplikovaný. Mesto však bude postupne rozpoznávať potrebu poskytovať sociálne služby všetkým, ktorí sa na území mesta fyzicky nachádzajú bez ohľadu na ich pôvod a miesto trvalého pobytu, nakoľko bude rozumieť preventívnemu pôsobeniu niektorých sociálnych služieb v záujme predchádzania negatívnym javom.

Náš **vzdelávací systém nie je pripravený na vzdelávanie detí z odlišného sociokultúrneho prostredia, deti, ktoré nehovoria slovenským jazykom.** Základné školy sa stretávajú s pomerne veľkými problémami pri ich integrácii. Vzdelávanie pedagogických zamestnancov, ktorí vzdelávajú deti cudzincov odborne, organizačne, metodicky a finančne zabezpečuje Ministerstvo školstva, vedy a výskumu SR. Kompetenciami týkajúcich sa jazykovej prípravy detí žiadateľov o azyl disponuje Ministerstvo vnútra SR. Avšak - mesto ako zriaďovateľ materských a základných škôl by sa nemalo brániť prijatiu opatrení, ktoré by na lokálnej úrovni zefektívnili vzdelávanie detí cudzincov.

Jednu z najzraniteľnejších skupín cudzincov tvoria osoby s udelenou medzinárodnou ochranou – azylanti a osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou. Tieto osoby na územie iného štátu neprichádzajú dobrovoľne, ale boli nútení opustiť krajinu svojho pôvodu napr. z dôvodu prenasledovania, vojenského konfliktu a pod. Na svoj odchod z krajiny sa väčšinou nemali čas pripraviť. **Tejto skupine cudzincov by mala byť v procese integrácie venovaná väčšia pozornosť.**

VÝZVA PRE MESTO A JEHO PREDSTAVITEĽOV

Ako už bolo uvedené vyššie, pre samotné mesto a jeho majoritných obyvateľov, je potrebné poznať cudzincov žijúcich na území mesta a ich potreby. **Lepšie sa vie pripraviť na prirodzený nárast počtu cudzincov, prevenciu voči budúcim konfliktom, možnú segregáciu, vznik get.**

Kompetencie mesta v poskytovaní služieb sú definované legislatívou a akékoľvek rozšírenie, resp. zmena vyžaduje zmenu legislatívy či už na úrovni mesta alebo štátu. Rozhodne je nevyhnutné spustiť odbornú diskusiu a zapojiť do pripomienkovania rôznych aktérov v oblasti integrácie. Pre mesto sa otvárajú široké možnosti plánovania opatrení a ich realizácia v rôznych oblastiach integrácie. Vždy je priestor na zlepšenie súčasných služieb, ako aj ich rozšírenie a zlepšenie ich dostupnosti.

Sú však aj oblasti, kde mesto môže participovať a pomáhať cudzincom (pomerne rýchlo zrealizovateľné a finančne nenáročné) napr. umiestnením stojanov vo svojich priestoroch s rôznymi užitočnými informáciami pre cudzincov, napr. z cudzineckej polície, úradu práce, o jazykových kurzoch, mapy, publikácie o meste, histórii, voľnočasových a kultúrnych podujatiach atď. Mesto vytvára bezpečnú a pozitívnu klímu v meste, svojou komunikáciou navonok môže podporovať spolužitie rôznych kultúr, rôzne skupiny ľudí zapájať do diania v meste prostredníctvom kultúrnospoločenských podujatí. Mesto môže budovať dobrý imidž mesta – priateľského ku všetkým.

Bolo by rozhodne žiadúce, aby mesto Košice vytvorilo informačný bod/kontaktné miesto/alebo aspoň v prvom kroku informačný online portál za účelom zvýšenia informovanosti cudzincov žijúcich na jeho území, ale mnohokrát aj samotných zamestnávateľov, ktorým chýba jednotný systém a zdroj informovanosti. Aj pre nich je zložité sa ku komplexným informáciám dostať.

Mesto Košice sa nebráni spolupráci s ostatnými orgánmi, inštitúciami, či neziskovými organizáciami pokiaľ to nie je mimo jeho legislatívneho rámca, teda mimo jeho kompetencií.

INTEGRÁCIA NA NÁRODNEJ ÚROVNI A ÚLOHA SAMOSPRÁVY V NEJ

→ *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020*[16] definuje, akých cudzincov na Slovensku chceme, a za akých podmienok ich tu budeme akceptovať.

→ *Integračná politika Slovenskej republiky*[17] opisuje podmienky čo najlepšieho začlenenia migrantov do spoločnosti.

→ *Stratégia pracovnej mobility cudzincov v SR (do roku 2020, s výhľadom do roku 2030)*[18] má za cieľ prijatie dočasných, mimoriadnych opatrení na riešenie aktuálneho nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily na slovenskom trhu práce.

[16] https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky
[17] Integračná politika Slovenskej republiky: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/integracia-cudzincov/dokumenty/vlastny-material-integracna-politika-januar-2014.pdf
[18] https://www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/slovensko-ma-strategiu-pracovnej-mobility-cudzincov.html

Zo spomínanej Stratégie vyberáme: *„Kľúčové pre úspešný integračný proces je zapojenie regionálnej a lokálnej úrovne – práve v mieste legálneho pobytu cudzinci nielen pracujú, ale sú aj súčasťou lokálnych komunít – takže reálna integrácia sa odohráva priamo v zamestnaní, komunitách, susedstvách, reštauráciách, bytových domoch, ubytovniach a pod. To znamená, že integračné politiky by mali byť nadstavené na potreby samospráv. Samosprávy a lokálni aktéri tak napomáhajú integrácii cudzincov priamo v mieste ich legálneho pobytu, čo vedie k vzniku sociálnej súdržnosti medzi cudzincami a majoritnou spoločnosťou.*

Samosprávy preto môžu pomáhať v integrácii cudzincov na svojom území vypracovaním vlastných lokálnych integračných politík, ktoré sa stanú dôležitým nástrojom na udržiavanie sociálnej súdržnosti, na prevenciu konfliktov a predchádzanie segregácie a ghettoizácie“.

Úloha Odboru migrácie a integrácie Migračného úradu MV SR
Špecifické postavenie má **Odbor migrácie a integrácie Migračného úradu MVSR.** Venuje sa integrácii osôb s **udelenou medzinárodnou ochranou.** Integrační manažéri zabezpečujú kontakt s inštitúciami s úradmi, ktoré sa podieľajú na procese integrácie. Migračný úrad tiež zabezpečuje vecný dohľad (monitoring kvality) činnosti mimovládnych organizácií, ktoré zabezpečujú integráciu osôb s medzinárodnou ochranou tak, aby bol v rámci SR zabezpečený jednotný štandard v tejto oblasti.

Migračný úrad MV SR pracuje v súčasnosti na vypracovaní *Štátneho integračného programu pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou na území SR,* ktorý by mal byť predložený na rokovanie vlády SR v júni 2019.

Očakávania Migračného úradu MV SR v oblasti integrácie smerom k samosprávam spočívajú najmä v **ich ochote a aktívnej participácii na integrácii osôb s udelenou medzinárodnou ochranou na území Slovenskej republiky. Mestá a obce sú dôležité z pohľadu integrácie nielen pokiaľ ide o bývanie, zamestnanie, vzdelávanie atď. Mohli by napr. zabezpečovať aj kurzy slovenského jazyka pre cudzincov v spolupráci s miestnymi školami a dobrovoľníkmi.** Z pohľadu miest a obcí je taktiež potrebné a dôležité prihliadať na problematiku cudzincov v strategických dokumentoch. Aktívny prístup zo strany samospráv k integrácii môže zabrániť vzniku segregovaných štvrtí, prispieva k lepšej zamestnanosti a pomáha riešiť problémy v bežnej komunikácii (aj smerom k verejnosti – domácemu obyvateľstvu).

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE INTEGRÁCIE OSÔB S UDELENOU MEDZINÁRODNOU OCHRANOU

Rodina z Ukrajiny – rodina prišla na Slovensko v roku 2015. Pán V. hneď po udelení MO začal pracovať v súkromnej firme ako vodič nákladných vozidiel. Pani A. po aktívnom jazykovom kurze absolvovala rekvalifikačný kadernícky kurz cez RE-PAS ÚPSVaR. Dnes pracuje v kaderníctve. Manželia majú dve školopovinné deti.

Rodina z Jordánska – pán M. je vyučený kaderník. Túto profesiu vykonával aj vo svojej domovskej krajine. Na Slovensku žije od roku 2013 a pracuje v kaderníckom salóne. Pani Y. absolvovala rekvalifikačný manikérsky a pedikérsky kurz cez ÚPSVaR. Po skončení kurzu nastúpila do práce a vykonávala túto profesiu manikérky a pedikérky. Momentálne je na materskej dovolenke. Spolu s manželom majú dve deti.

Pán A. z Afganistanu – po príchode na Slovensko začal študovať v zahraničnom programe UPJŠ KE - LF. Po skončení štúdia odišiel pracovať ako lekár do Rimavskej Soboty.

Pán M. z Iránu – na Slovensku je od roku 2004. Prišiel spolu so svojimi rodičmi. Dnes všetci žijú v Košiciach, kde sa mu podarilo úspešne rozbehnúť svoje viaceré podnikateľské aktivity v oblasti gastronómie. Na Slovensku sa oženil a spolu s manželkou majú dve školopovinné deti.

Pán M. z Afganistanu – Na Slovensko prišiel spolu so svojou rodinou v roku 2013 s cieľom študovať. Po úspešnom ukončení TUKE FEI začal pracovať v nadnárodnej IT firme. Jeho mama pracuje v oblasti gastronómie a súrodenci sú školopovinní.

ŠTATISTICKÝ PREHĽAD PRÍTOMNOSTI ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN V KOŠICIACH

Z Hodnotiacej správy integrácie cudzincov v meste Košice, 2018 vyplýva, že v ostatných rokoch je v Košiciach (Košice - okolie, Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV) badateľný trend zvyšujúceho sa počtu cudzincov. **V roku 2014 to bolo 1574 štátnych príslušníkov tretích krajín, pričom v roku 2018 už 3781 štátnych príslušníkov tretích krajín** (približne 1,6% obyvateľov Košíc). Ku 30. 11. 2018 eviduje Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru **39 azylantov a 22 cudzincov s doplnkovou ochranou** (t.j. spolu 61 osôb s udelenou medzinárodnou ochranou na území Košíc).

Ako vidieť z nasledujúcich dát poskytnutých Úradom hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, je badateľný nárast aj štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí prichádzajú za prácou, štúdiom, či rodinou. Pre účely tejto Koncepcie sme pracovali s dátami za ostatných 5 rokov, aby bolo možné sledovať aktuálny vývoj. Medzi krajiny, odkiaľ do Košíc prichádza najviac prisťahovalcov, patrí s vysokým náskokom Ukrajina.

Údaje sú vždy ku koncu príslušného roka s výnimkou roku 2018, kedy sú k 30. 10. 2018.

Tabuľka 1: Počet štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach

Rok	Prechodný pobyt	Trvalý pobyt	Tolerovaný pobyt	Spolu
2014	**572**	**994**	**8**	**1574**
2015	815	1048	7	1870
2016	978	1104	9	2091
2017	1623	1154	10	2787
2018	2563	1217	1	3781

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Graf 1: Počet štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach

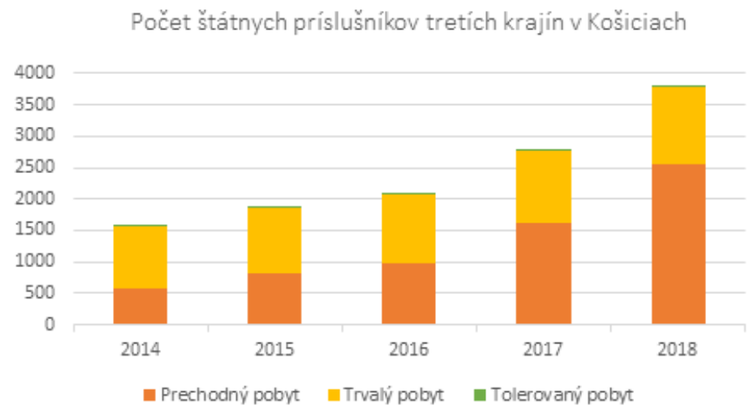

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Graf 2: Krajiny, z ktorých pochádza najviac príslušníkov tretích krajín v Košiciach v roku 2014

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Graf 3: Krajiny, z ktorých pochádza najviac príslušníkov tretích krajín v Košiciach v roku 2018

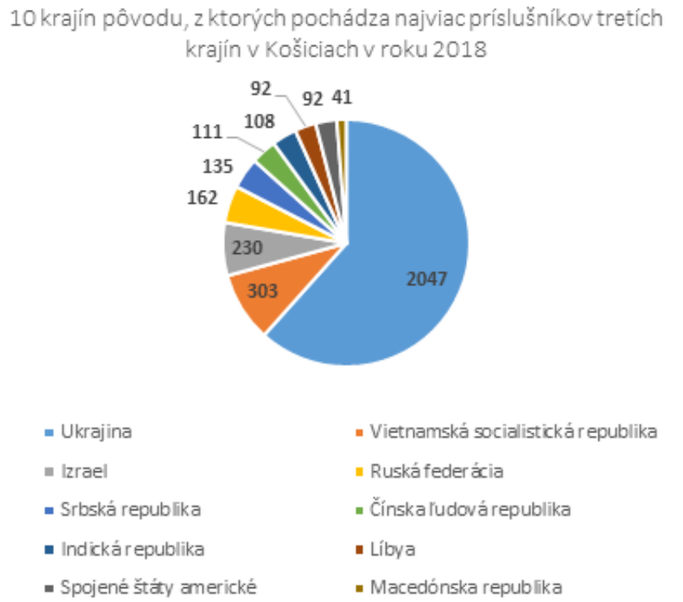

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Nasledujúce dva grafy poskytujú prehľad o účele pobytu, t.j. z akého dôvodu bolo štátnemu príslušníkovi tretej krajiny vydané povolenie na prechodný alebo trvalý pobyt. Pri prechodnom pobyte prevláda udelenie povolenia najmä pre účely štúdia na vysokej škole, zlúčenia rodiny a zamestnania (vlastné podnikanie aj zamestnanecký pomer). Trvalý pobyt sa udeľuje najmä z dôvodu zlúčenia rodiny a vlastného podnikania.

Graf 4: Počet povolení na prechodný pobyt podľa účelu

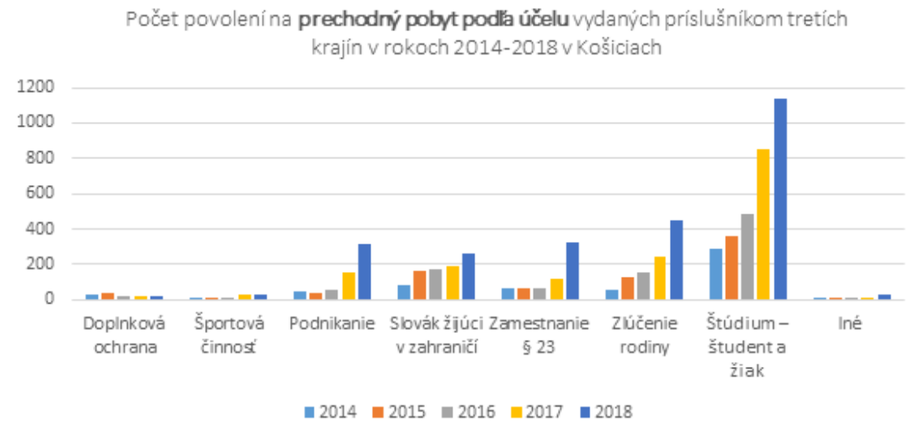

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Graf 5: Počet povolení na trvalý pobyt podľa účelu: § 43 ods.1 písm. a) trvalý pobyt na päť rokov rodinného príslušníka občana SR s trvalým pobytom v SR, § 46 ods. 1 písm. a) trvalý pobyt na neobmedzený čas po štyroch rokoch trvalého pobytu, tri stĺpce odkazujú na § 52 ods.1 písm. a) podľa ktorého sa pre získanie dlhodobého pobytu musia štátni príslušníci tretích krajín na území SR zdržiavať oprávnene a nepretržite po dobu piatich rokov bezprostredne pred podaním žiadosti, tri stĺpce odkazujú na účely pobytu ŠPTK pred nadobudnutím dlhodobého pobytu.

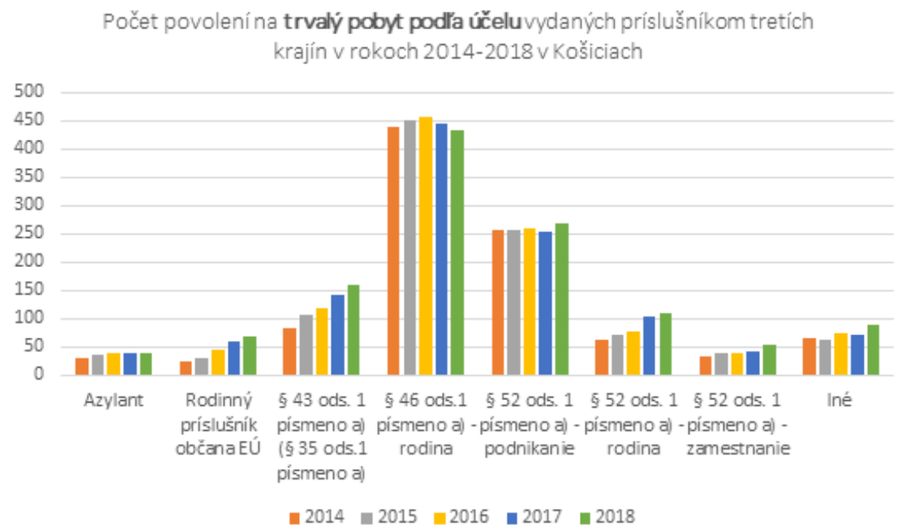

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Údaje v tabuľkách nižšie upresňujú počty štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach podľa pohlavia a veku. Sú platné k dátumu 19. 11. 2018. Možno konštatovať, že pričom pri trvalom pobyte sú muži a ženy viac-menej v rovnováhe, pri prechodnom pobyte sa výrazne zvyšuje počet mužov. Je to evidentné najmä v produktívnom veku, kedy muži vo väčšom počte prichádzajú za prácou a štúdiom.

Tabuľka 2: Rozdelenie počtu štátnych príslušníkov tretích krajín podľa pohlavia, 2018

	Trvalý pobyt	Prechodný pobyt
Muži	654	1667
Ženy	573	977

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

Tabuľka 3: Rozdelenie počtu štátnych príslušníkov tretích krajín podľa pohlavia a veku, 2018

	Vek	Trvalý pobyt	Prechodný pobyt		Vek	Trvalý pobyt	Prechodný pobyt
Muži	0-15	50	140	**Ženy**	0-15	49	124
	16-25	45	772		16-25	46	448
	26-40	236	469		26-40	167	251
	41-65	269	278		41-65	211	141
	66+	54	6		66+	96	17

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR, vlastné spracovanie.

ČASŤ II: PROGNÓZY

PROGNÓZA VÝVOJA MIGRÁCIE NA SLOVENSKU

Geopolitické zmeny, klimatické zmeny, regionálne konflikty, nedemokratické režimy, chudoba a na druhej strane globalizácia pracovného trhu, rast ekonomiky v určitých častiach sveta, čoraz jednoduchšie cestovanie medzi krajinami, rozvoj technológií a mier a bezpečie v stabilných krajinách prispievajú k neustálemu pohybu ľudí. Tak ako zo Slovenska odchádzajú ľudia za lepším životom, tak aj na Slovensko prúdia ľudia, ktorí tu hľadajú svoje uplatnenie, alebo bezpečie. Sťahovanie obyvateľov z menej vyspelých krajín do vyspelejších je celosvetový trend.

Ako ukazujú dáta za Slovensko, a platí to aj pre Košice, prisťahovalci, ktorí k nám prichádzajú za prácou, pomáhajú už teraz vypĺňať medzery na slovenskom pracovnom trhu. *„Ekonomickí migranti zriedka vytláčajú z trhu práce miestnu pracovnú silu. Obsadzujú pracovné miesta, o ktoré nemá lokálna pracovná sila záujem, obsadzujú horšie platené pracovné miesta alebo dostávajú nižšiu odmenu v porovnaní s miestnou pracovnou silou.“* [19]

Súčasný demografický vývoj ukazuje, že nielen trh práce, ale aj systém sociálneho zabezpečenia sú v značnej miere závislé od prílevu ľudského kapitálu zo zahraničia. Prognózy európskeho štatistického úradu EUROSTAT naznačujú, že v roku 2060 bude v SR na stovku zamestnaných pripadať takmer 60 dôchodcov (v roku 2015 to bolo menej ako 20 dôchodcov). Ovplyvní to najmä verejné financie (dôchodkové zabezpečenie, zdravotná starostlivosť).

Slovenské trendy v demografii (nízka pôrodnosť, či starnutie obyvateľstva) a tzv. odliv mozgov (odchod kvalifikovaných ľudí do zahraničia) vytvárajú predpoklady na riadenú migračnú politiku.

Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060[20] vypracovaná INFOSTAT – INŠTITÚTOM INFORMATIKY A ŠTATISTIKY v roku 2013 prezentuje kmeňovú prognózu obyvateľstva na celoštátnej úrovni pre roky 2012 – 2060. Z publikácie vyberáme:

Generálnym predpokladom budúceho vývoja migrácie je kontinuálny nárast kladného migračného salda, kde určujúcim činiteľom bude rastúca imigrácia ako dôsledok zvyšovania migračnej atraktívnosti Slovenska. Tento predpoklad je vysoko pravdepodobný.

OSN podľa revízie z roku 2010 predpokladá úroveň migračného prírastku v SR 20 tisíc (za 5 rokov) do roku 2050 (čo je 5 krát menej ako v prípade Českej republiky). EUROSTAT predpokladá v roku 2015 takmer 11 tisíc obyvateľov získaných zahraničným sťahovaním, v roku 2060 necelých 7 tisíc. Momentálne nie je dostupná žiadna aktuálna prognóza vývoja migračného salda s výnimkou Divinský a kol. (2011), ktorí predpokladajú po roku 2025 migračné saldo na úrovni 8 až 10 tisíc obyvateľov ročne.

[19] Stratégia pracovnej mobility cudzincov SR
[20] http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognoza2060.pdf

Stredný variant našej prognózy predpokladá postupný nárast migračného salda na úroveň 13 tisíc obyvateľov ročne po roku 2025. Horný a spodný variant predstavujú krajné medze vývoja migrácie. V prípade mimoriadne priaznivých podmienok v zmysle rýchleho ekonomického rastu a dobiehania krajín Západnej Európy a súčasne zachovania rozdielov vo výkonnosti slovenskej ekonomiky a potenciálnych zdrojových krajín migrácie, a súčasne prijatím pro-imigračne orientovaných opatrení, by mohla hranica ročných prírastkov zahraničným sťahovaním dosiahnuť hranicu 18 tisíc obyvateľov.

Graf 6: Prognóza migračného salda 2012 – 2060

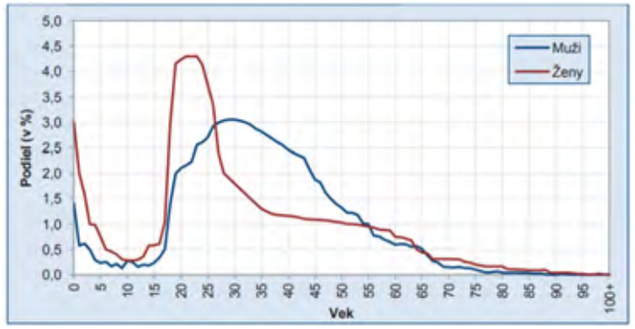

Zdroj: Bleha - Šprocha - Vaňo: Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060

Spodný variant vychádza z opačných predpokladov (pomalší nárast ekonomiky a menšia migračná príťažlivosť), migračné saldo (najmä kvôli nižšej imigrácii) by malo dosiahnuť postupne hranicu 8000 až 8500 obyvateľov ročne. Všetky tri scenáre teda predikujú nárast migračného salda, aj keď s rozdielnymi tempami rastu a rozdielnou cieľovou hodnotou, pričom určujúcim diferenčným činiteľom medzi scenármi je vývoj imigrácie. Feminizácia migrácie, nielen v zmysle reunifikácie, ale aj v zmysle vyššej intenzity pracovnej migrácie žien, je globálny jav. Podiel žien na počte imigrantov a emigrantov sa zvýši tak, že z predpokladaných ročných prírastkov by ženy už po roku 2020 mali tvoriť 35 % (v súčasnosti 25 %). Predpokladané vekové zloženie migračného salda mužov a žien (predpokladá sa jeho časová stabilita počas prognózy) je na grafe 7. Väčšina migračných ziskov bude zabezpečovaná obyvateľstvom v produktívnom veku, pričom rozloženie mužov je viac rovnomerné ako v prípade žien.

Graf 7: Predpokladané vekové zloženie migračného salda

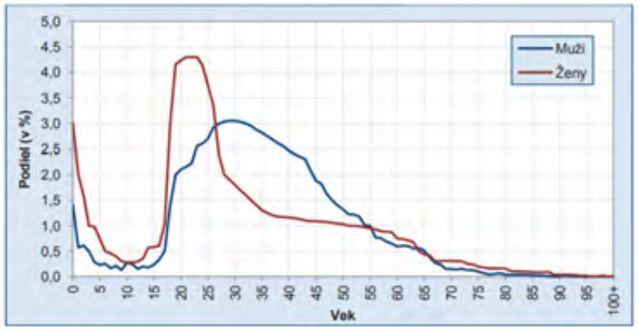

Zdroj: Bleha - Šprocha - Vaňo: Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060

Podľa dokumentu **Nové trendy a prognózy pracovnej migrácie v Slovenskej republike do roku 2020 s výhľadom do roku 2050:** „Slovenská republika – pokiaľ chce byť dlhodobo úspešnou krajinou (a to nie len po ekonomickej stránke) – sa musí zapojiť do globálneho boja o kvalitné a vysokokvalifikované, ako aj deficitné nižšie kvalifikované pracovné sily pôvodom zo zahraničia."

MOŽNÉ SCENÁRE VÝVOJA PRÍTOMNOSTI ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN V KOŠICIACH

V nadväznosti na *Hodnotiacu správu integrácie cudzincov v meste Košice* ETP Slovensko realizovalo prieskum týkajúci sa možných scenárov vývoja počtu cudzincov v Košiciach v horizonte troch až piatich rokov a integračných služieb pre nich (oblasť zamestnanosti a kvalifikácie, prístup k zdravotnej starostlivosti, bývaniu, vzdelaniu, bezpečnosť a postoj verejnosti). 64 respondentov z radov odborníkov, verejnosti a samotných cudzincov určilo aj hlavné faktory, ktoré môžu ovplyvniť najpravdepodobnejšie scenáre.

Počas stretnutia na Integračnom laboratóriu (november 2018) sa 22 odborníkov (zástupcovia samosprávy, SAV, neziskových organizácií, Migračného úradu SR) a zástupcov samotných cudzincov venovalo popisom možných scenárov vychádzajúcich zo štatistických dát a trendov ostatných rokov v Košiciach. Snažili sa načrtnúť možný mestský, hospodársky a sociálny vývoj a zmeny v integrácii cudzincov. V pracovných skupinách navrhli aj konkrétne opatrenia a odporúčania pre samosprávu. Tie tvoria 8. kapitolu tejto Koncepcie.

SCENÁR Č. 1

Počas nasledujúcich 3 až 5 rokov:

- ↑ počet štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach bude rásť
- ↑ pracovné príležitosti pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach budú narastať
- ↔ dostupnosť služieb pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach (prístup k vzdelávaniu, jazykovému vzdelávaniu, zdravotnej či sociálnej starostlivosti atď.) zostane na tej istej úrovni ako je v súčasnosti
- ↔ dostupnosť služieb bývania pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach zostane na tej istej úrovni ako je v súčasnosti
- ↔ prijatie a akceptovanie štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach bude na tej istej úrovni ako je v súčasnosti

Autorka fotografie: Sybil Marmostein

Prvý a najpravdepodobnejší scenár predpokladá v horizonte 3 až 5 rokoch nárast počtu štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach. Tento nárast bude kopírovať všeobecný nárast počtu štátnych príslušníkov tretích krajín v celej krajine. Slovensko zrejme zostane najmä tranzitnou krajinou, ale čoraz väčší počet cudzincov sa rozhodne tu aj dlhodobo usadiť. Vzhľadom na veľkosť mesta (druhé najväčšie mesto na Slovensku), rozširujúce sa pracovné príležitosti a celkovo rozvoj ekonomiky, Košice budú aj naďalej charakterizované migračnými ziskami. Podobne ako sa do Košíc a jeho blízkeho okolia sťahujú aj domáci obyvatelia (najmä) východného Slovenska, tak Košice priťahujú aj cudzincov.

Čo sa týka krajín, z ktorých budú prisťahovalci pochádzať, pravdepodobne budú kopírovať súčasný trend: s veľkým náskokom Ukrajina a ďalej Rusko, Čína, Vietnam, Izrael. Ak sa výrazne rozšíria pracovné kapacity, tak sa očakáva väčší prílev občanov Srbska (podobne ako je to regiónoch západného Slovenska, pričom budú obsadzovať skôr nižšie kvalifikované pracovné pozície). Ak bude pokračovať rozvoj IT, bude to priťahovať odborníkov napr. z Indie. Pôsobenie obrovského oceliarskeho podniku US Steel, ktorý vlastní americká spoločnosť, vytvára pracovné príležitosti pre občanov USA.

Vekovo zrejme budú prevládať ľudia mladší ako 40 rokov, častejšie muži, ale aj mladé rodiny.

Keďže Košice sú charakteristické veľkým počtom zahraničných študentov (najmä z Ukrajiny a Izraela, v menších počtoch z Číny, Srbska, Vietnamu), pre mnoho cudzincov ich pobyt v Košiciach bude relatívne krátky - do 5 rokov. Rozhodovanie ukrajinských študentov o svojej budúcnosti vo veľkej miere ovplyvní aj ich domáca politická situácia a ak sa bude ekonomike Slovenska a Košíc dariť, mnoho z nich sa usadí natrvalo v Košiciach aj kvôli bezpečiu.

Osoby s medzinárodnou ochranou, ktoré v Košiciach momentálne žijú, pravdepodobne aj v Košiciach zostanú.

Možnosti zamestnanosti pre štátnych príslušníkov tretích krajín budú rásť. Pracovný trh v Košiciach bude otvorený pre nižšie kvalifikované pozície aj odborníkov. Dopyt na trhu práce v Košickom kraji budú v nasledujúcich piatich rokoch vytvárať predovšetkým pracovné príležitosti pre predavačov, upratovačky, montážnych pracovníkov elektrických a elektronických zariadení, ale aj odbornejšie pracovné pozície, ako napr. odborní pracovníci v účtovníctve, ako aj pracovníci v obchode, priemysle, školstve a zdravotníctve.[2]1

Príležitosti na vzdelávanie sa mierne zvýšia ak hovoríme o vysokoškolskom vzdelávaní. Tento nárast bude spôsobený predovšetkým ponukou študijných programov pre zahraničných študentov univerzitami v Košiciach. Univerzity sa budú aj naďalej vyrovnávať s klesajúcim záujmom o štúdium zo strany domácich študentov (odchádzajú študovať do Bratislavy, Čiech a iných krajín v Európe) a teda sa budú snažiť získať viac študentov z východoeurópskych krajín, či krajín Blízkeho východu. Ponuka kurzov slovenského jazyka, a rekvalifikačných kurzov bude rásť, ale nie tak rýchlo ako bude rásť počet cudzincov. Treba tiež rozlišovať, či tieto kurzy budú poskytované zdarma (školy, verejné inštitúcie ako napr. UPSVaR, neziskové organizácie, programy zamestnávateľov), alebo komerčne (agentúry, komerčné jazykové školy a podobne). Komerčná ponuka bude vzhľadom na dopyt určite rásť rýchlejšie. Vzdelávanie detí cudzincov, vrátane predškolskej prípravy a odborná príprava učiteľov na prácu s deťmi, ktoré do škôl prichádzajú s iným materinským jazykom sa porovnaní s ich súčasnou úrovňou výrazne nezvýšia.

[21] Krátkodobé a strednodobé prognózy vývoja na trhu práce a kvantifikácia budúcich disparít na trhu práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2016

Poskytovanie iných služieb ako napr. v zdravotníctve, či sociálnych službách sa výrazne nezmení. Bude pretrvávať problém s prístupom k službám, ktoré poskytuje mesto na základe statusu – len občanom s trvalým pobytom. Celkovo bude pre cudzincov naďalej komplikované získavanie informácií o svojich právach a povinnostiach.

Príležitosti na bývanie pre štátnych príslušníkov tretích krajín sa zvýšia len v komerčnej sfére. Tento rast však nebude dramatický (majitelia majú obavu prenajímať byty cudzincom) a nebude pokrývať rastúci dopyt po bývaní zo strany cudzincov (ich počet bude rásť rýchlejšie ako ponuka bývania). Ak hovoríme o poskytovaní bytov zo strany mesta, nedostatok sociálneho bývania bude pretrvávať. Celkovo teda najpravdepodobnejší scenár hovorí, že ponuka bývania bude približne rovnaká ako je v súčasnosti, čo sa ukazuje ako jedna z priorít, ktoré by sa mali v blízkej budúcnosti riešiť.

V tomto scenári sa očakáva, že zvýšenie počtu štátnych príslušníkov tretích krajín nebude mať vplyv na bezpečnosť v meste, ktorá zostane na súčasnej uspokojivej úrovni.

Prijatie a akceptovanie štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach miestnou komunitou zostane na rovnakej úrovni ako je v súčasnosti. Obrovskú rolu v tomto smere bude hrať verejný diskurz a pravdivé informovanie občanov. Vplyv dezinformácií, hoaxov a alternatívnych médií môže narastať. Bude potrebné sa venovať formovaniu verejnej mienky a podpore občianskych a dobrovoľníckych iniciatív. Na lokálnej úrovni je dôležitý osobný kontakt s cudzincami a susedské vzťahy.

Kritické body scenára 1:

- Najväčšie disproporcie sa ukazujú v náraste počtu štátnych príslušníkov tretích krajín, pričom poskytovanie služieb ako bývanie, vzdelávanie detí v predškolskom a školskom veku, sociálne služby pre seniorov, zdravotne postihnutých, či iné osoby, ktoré vyžadujú špeciálnu starostlivosť, bude na nedostatočnej úrovni. S tým súvisí aj nedostatočná príprava zamestnancov v týchto službách. Jazyková či kultúrna bariéra by sa mala odstraňovať kurzami napr. kultúrnej orientácie, či adresnými školeniami na prácu s ľuďmi vyžadujúcimi starostlivosť prispôsobenú ich potrebám. Školy budú musieť prijať opatrenia týkajúce sa vzdelávania detí, ktoré nehovoria po slovensky.

- Ukazuje sa, že systematické plánovanie a koordinovanie politiky a opatrení v rámci integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín je na úrovni mesta Košice nevyhnutné. Zvyšujúce sa počty štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí prichádzajú za prácou, štúdiom a rodinou sú fakty, ktoré nemožno ignorovať.

- Zvyšujúce sa počty cudzincov vytvárajú aj stále väčší tlak na úrady verejnej správy, ako napr. cudzinecká polícia, či úrad práce. Nedostatok informácií, alebo komplikovaný prístup k nim sťažuje prvé dni, týždne a mesiace pobytu prisťahovalcov.

- Spolupráca so zamestnávateľmi v otázkach zamestnanosti všeobecne, poskytovania špeciálnych vzdelávacích programov, rekvalifikačných kurzov, či poskytovania ubytovania, sa javí ako veľmi perspektívna. Vyžaduje si to však proaktívny a iniciatívny prístup samosprávy a systematické plánovanie.

- V rámci riadenia integrácie migrantov a štátnych príslušníkov tretích krajín môže mesto čeliť ťažkostiam pri komunikácii s verejnosťou. Mesto Košice by preto malo vytvoriť možnosti na intenzívnejšiu interakciu s miestnymi obyvateľmi a vytvoriť si komunikačné stratégie. V opačnom prípade môže byť vystavené marginalizácii štátnych príslušníkov tretích krajín, či prípadom xenofóbie a rasizmu.

SCENÁR Č. 2

Počas nasledujúcich 3 až 5 rokov:

- ↑ počet štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach sa zvýši len mierne
- ↔ pracovné príležitosti pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach budú približne rovnaké ako sú v súčasnosti
- ↑ dostupnosť služieb pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach (prístup k vzdelávaniu, jazykovému vzdelávaniu, zdravotnej či sociálnej starostlivosti, atď.) bude narastať
- ↑ dostupnosť služieb bývania pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach sa bude zlepšovať
- ↑ prijatie a akceptovanie štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach sa bude mierne zlepšovať

Autorka fotografie:
Zuzana Országová Králová

Druhý scenár by dal nazvať ako mierne optimistický. Počet štátnych príslušníkov tretích krajín sa zvýši len mierne, pričom pracovné príležitosti pre nich zostanú na rovnakej úrovni ako sú v súčasnosti a dostupnosť služieb, vrátane bývania mierne porastie, resp. sa zlepší.

Počet štátnych príslušníkov tretích krajín sa zvýši len mierne. Najviac prisťahovalcov bude stále z Ukrajiny a aj počty cudzincov z iných krajín (najmä z Ázie) zostanú ustálené. Cudzinci z juhovýchodnej Európy (napr. Srbsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina) zostanú len v malých počtoch.

Množstvo pracovných príležitostí bude primerané počtu štátnych príslušníkov tretích krajín. Medzery na pracovnom trhu sa zaplnia aj nižšie kvalifikovanými pracovnými pozíciami, ktorých je v Košiciach nedostatok (pracovníci v obchode, reštauračných službách, montážni pracovníci, šoféri, pracovníci v stavebníctve, remeselníci) a zároveň vyššie kvalifikovanými (zdravotné sestry, pracovníci v sociálnych službách, či službách všeobecne – vlastné reštauračné prevádzky, kaderníctva, cestovný ruch, v obchode či priemysle) a vysoko odbornými pracovnými pozíciami (napr. vedeckí pracovníci, IT odborníci, lekári), pre ktoré úrad práce ochotne vydá pracovné povolenia. Zvýšený dopyt po pracovnej sile povedie aj k pozitívnemu vývoju súvisiaceho s vyššími mzdami a zjednodušením administratívnych postupov pre vydávanie pracovných povolení.

Prístup k základným zdravotníckym, sociálnym a vzdelávacím službám, vrátane bývania pre štátnych príslušníkov tretích krajín sa bude zvyšovať. Tento predpoklad sa naplní v prípade, že mesto spoločne inými poskytovateľmi služieb (úrady verejnej správy, zdravotnícke zariadenia, zariadenia sociálnych služieb, školy, neziskové organizácie) zmenia súčasný prístup k štátnym príslušníkom tretích krajín. Zlepšenie situácie s bývaním napríklad môže súvisieť s tým, že súčasní prisťahovalci budú v krátkej budúcnosti dostatočne ekonomicky zabezpečení, aby si mohli prenajímať alebo kúpiť byty na trhu s realitami. Nebudú potrebovať pomoc od mesta a to bude môcť prenajímať sociálne byty tým, ktorí budú v núdzi. Ideálny prípad by nastal,

ak by mesto aspoň mierne rozšírilo ponuku sociálneho bývania (napr. určením podmienky pre investorov/majiteľov nových nehnuteľností, aby vyhradili určitý počet bytov pre účely sociálneho bývania). Ak zamestnávatelia budú pristupovať k svojim zamestnancov aktívne (najmä kvalifikovaným pracovníkom), môžu pomôcť riešiť situáciu s bývaním preplácaním časti nákladov na bývanie.

Akceptovanie zo strany verejnosti a absorbčná schopnosť lokálnej komunity sa mierne zlepší. Bolo by to logické vyústenie situácie opísanej vyššie – ak cudzinci budú mať prácu, budú ekonomicky sebestační, vzdelávanie cudzojazyčných detí nebude spôsobovať toľko problémov, cudzinci samotní sa budú cítiť bezpečne, budú sa aj viac angažovať v spoločenskom živote.

Kritické body scenára 2:

- Stále zostáva výzvou práca s miestnou komunitu, aby sa jej kapacita prijať a akceptovať cudzincov zlepšila. Vytvorenie takého prostredia, ktoré je priaznivé, podporuje spoločenské a kultúrne angažovanie sa štátnych príslušníkov tretích krajín. Prepájanie lokálnych obyvateľov s cudzincami počas verejných podujatí, susedských akcií, prezentovanie inakosti a rozmanitosti na kultúrnych podujatiach organizovaných mestom, finančná podpora (granty) pre komunity cudzincov, aby ich verejné vystupovanie a spoločenský život presahoval vlastnú uzavretú komunitu.

- Aby sa naplnil predpoklad, že prístup štátnych príslušníkov k službám (vzdelávacie, zdravotné, sociálne) sa zlepší, bude potrebné realizovať konkrétne opatrenia. Čo sa týka napríklad vzdelávania menších detí, ktoré nehovoria po slovensky, je možné určiť niekoľko základných alebo materských škôl, ktoré sa budú (popri bežnom vzdelávaní lokálnych detí) špecializovať aj na vzdelávanie detí cudzincov. Tieto deti teda nebudú „roztrúsené“ po všetkých školách. Učitelia budú vyškolení, personál bude doplnený o asistentov v triedach a študijný program bude prispôsobený potrebe intenzívnejšieho vyučovania slovenského jazyka. V zdravotníckych zariadeniach sa môže kvalita poskytovaných služieb zvýšiť napríklad tým, že čoraz viac lekárov bude hovoriť po anglicky, čo určitej skupine cudzincov uľahčí komunikáciu.

SCENÁR Č. 3

Počas nasledujúcich 3 až 5 rokov:

↔ počet štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach bude približne rovnaký ako je v súčasnosti

↓ pracovné príležitosti pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach budú klesať

↓ dostupnosť služieb pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach (prístup k vzdelávaniu, jazykovému vzdelávaniu, zdravotnej či sociálnej starostlivosti, atď.) bude klesať

↓ dostupnosť služieb bývania pre štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach sa bude znižovať

Autorka fotografie: Barbora Meššová

↓ prijatie a akceptovanie štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach sa bude mierne zhoršovať, alebo zostane na terajšej úrovni

Tretí scenár popisuje to, čo sa pravdepodobne stane, ak sa neprijmú opatrenia na zlepšenie pracovnej mobility. Potreba pracovnej sily tu zostane, pracovné miesta však nebude mať kto obsadiť kvôli prekážkam v migračnej politike a lepším podmienkam v iných krajinách. V druhom rade odráža aj situáciu, ktorá môže nastať, ak sa neprijmú žiadne opatrenia napomáhajúce integrácii v meste Košice.

Počet štátnych príslušníkov tretích krajín zostane na súčasnej úrovni. Štátni príslušníci tretích krajín budú najmä dospelí v produktívnom veku, relatívne málo detí, dospievajúcich a starých ľudí. Prídu najmä kvôli pracovným príležitostiam, ale po čase sa budú vracať do krajiny pôvodu. Len málo študentov tu bude zostávať po ukončení štúdia. Tento scenár môže nastať aj ak sa zhoršia podmienky poskytovania povolení na pobyt.

Pracovné príležitosti pre štátnych príslušníkov tretích krajín budú mierne klesať. To môže nastať ak sa sprísnia podmienky pre udeľovanie pracovných povolení, pracovný trh sa bude sústrediť na vyplnenie medzier domácimi zamestnancami (pri nízko kvalifikovaných pracovných pozíciách napríklad z radov nezamestnaných). Je to však málo pravdepodobné, pretože slovenská demografia v spojení s rastúcou ekonomikou naznačujú práve opačný trend a potrebu prílevu pracovnej sily zo zahraničia.

Možnosti vzdelávania a odbornej prípravy štátnych príslušníkov tretích krajín sa budú znižovať. Jazyková príprava – výučba slovenčiny – bude pravdepodobne nedostatočná alebo drahá. Rekvalifikačné kurzy a odborná príprava pre určité pracovné miesta bude aj naďalej fungovať, hoci v menšej miere vzhľadom na znížené možnosti zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín opísané v predchádzajúcom odstavci. Ponuka vysokoškolských vzdelávacích programov bude porovnateľná so súčasnosťou, avšak vzdelávanie napr. pre osoby s medzinárodnou ochranou bude náročné. Študovať budú len tí cudzinci – štátni príslušníci tretích krajín, ktorí do Košíc prídu vyslovene za týmto účelom a budú viac sebestační.

Prístup k bývaniu sa zhorší. Možnosti samosprávy poskytovať sociálne bývanie, resp. finančne výhodnejšie bývanie pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nie sú ekonomicky samostatní (osoby s medzinárodnou ochranou, žiadatelia o azyl, cudzinci, ktorí stratili zamestnanie a majú problém ho získať späť, napr. osamelé matky) budú nedostatočné. Ponuka komerčného bývania sa môže znížiť kvôli strachu majiteľov bytom prenajímať byt cudzincom/migrantom (nevedomosť o tom, či nájomca bude schopný splácať nájom, či je zamestnaný, či by bol spoločensky akceptovaný susedmi atď.). Alebo bude komerčné bývanie príliš drahé na to, aby si ho mohli dovoliť prisťahovalci bez zázemia.

Tento scenár ráta s približne rovnakým počtom štátnych príslušníkov tretích krajín a migrantov v Košiciach ako je v súčasnosti, ale zhoršujúcou sa úrovňou príležitostí pre zamestnanie, vzdelávanie a bývanie ako dnes. Prirodzeným výsledkom bude negatívny postoj verejnosti. To môže mať samozrejme vplyv na zhoršujúci sa pocit bezpečnosti a ochrany aj zo strany štátnych príslušníkov tretích krajín a zároveň domáceho obyvateľstva. Oba svety sa budú od seba vzďaľovať. Opatrenia na zlepšenie mestskej bezpečnosti sa stanú naliehavými, bude sa treba sústrediť na boj proti diskriminácii, boj proti nelegálnemu zamestnávaniu, boj s extrémistickými názormi a rasizmom. Situáciu môžu zhoršiť aj prípady teroristických útokov v zahraničí, alebo ak médiá budú informovať len o negatívnych javoch spojených s migráciou. Obyvatelia tiež môžu mať pocit, že im cudzinci berú prácu, alebo že získavajú neprimerané výhody od štátu či mesta.

Kritické body scenára 3:

- Zmeškanie príležitosti nastaviť opatrenia miestnej integračnej politiky môže mať vplyv na celé mesto. Určitý počet cudzincov v Košiciach vždy bude, ale ak sa vonkajšími faktormi (geopolitická situácia, nárast pravicového populizmu, zvýšenie neznášanlivosti v spoločnosti) zhorší integračná kapacita miestnej komunity, bude to mať vplyv na všetkých občanov. Mesto by malo pôsobiť preventívne a lokálnu integračnú politiku brať vážne. Definovanie vízie mesta v oblasti integrácie cudzincov, vytvorenie odborných kapacít (odborne pripravení zamestnanci samosprávy) a schválený akčný plán eliminujú problémy opísané v scenári č. 3.

- Spolupráca samosprávnych úradov, úradov verejnej správy, neziskového sektora, zamestnávateľov, škôl, zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnych služieb a cudzincov samotných určite prispeje k nastaveniu takého modelu, ktorý bude prinášať riešenia. Vyžaduje si to však akčný a participatívny prístup všetkých aktérov.

FAKTORY, KTORÉ BUDÚ MAŤ VPLYV NA MOŽNÉ SCENÁRE VÝVOJA MIGRÁCIE A INTEGRÁCIE V KOŠICIACH

Nasledujúce faktory boli identifikované účastníkmi *Integračného laboratória* v novembri 2018, ktorému predchádzal prieskum zahŕňajúci širšiu skupinu odborníkov a verejnosť. Tieto faktory - determinanty migrácie - by najviac mohli ovplyvniť vývoj najpravdepodobnejších scenárov v nasledujúcich 3 až 5 rokoch:

Medzinárodný kontext

- Medzinárodná politická situácia (môže pôsobiť oboma smermi – aj ako PUSH aj ako PULL faktor. V prípade zhoršenia situácie na Blízkom východe, Ázii, alebo rapídne zhoršenie situácie v Afrike napr. hladomory, klimatické zmeny budú do Európy prúdiť masy utečencov a Slovensko síce môže ostať vo veľkej miere tranzitnou krajinou, ale väčší počet ľudí môže mať záujem sa u nás aj usadiť).
- Migračná politika EÚ (prípadné nové dohody medzi krajinami EÚ o prerozdelení utečencov môžu pôsobiť tiež PUSH aj PULL smerom).
- Možné teroristické činy (ak sa stanú v iných krajinách ako na Slovensku, môžu mať dopad na domácu bezpečnostnú politiku a môžu Slovensko ešte viac uzavrieť pred migrantmi).

Kontext národnej politiky

- Vývoj ekonomiky na Slovensku (v zásade platí, že čím lepšie sa bude ekonomike na Slovensku dariť, tým viac bude Slovensko atraktívnejšie pre migrantov).
- Možný nárast nacionalistických síl na Slovensku (tu platí opačný efekt, čím extrémistickejšie Slovensko bude, tým menej bude k nám prichádzať migrantov).
- Efektivita súčasných integračných politík (momentálne sa implementuje celkom intenzívna národná integračná politika pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, ale chýbajú opatrenia pre integráciu väčších počtov ekonomických migrantov).

Kontext lokálnej politiky

- Absorbčná schopnosť miestnej komunity (ak mestá budú mať vlastnú integračnú stratégiu a budú schopné pracovať aj s vlastným domácim obyvateľstvom, zamestnávateľmi a ďalšími partnermi, bude to mať pozitívny efekt na počty štátnych príslušníkov tretích krajín v mestách a hlavne ich úspešnú/neúspešnú integráciu).
- Viditeľnosť a postavenie štátnych príslušníkov tretích krajín (pokiaľ budú mať cudzinci priestor na spoločenské a kultúrne sebavyjadrenie, bude to definitívne faktor, ktorý integráciu ovplyvní pozitívne).
- Zložité byrokratické postupy (čím zložitejšie administratívne procesy budú úrady uplatňovať, tým väčšie napätie to môže spôsobovať).

Samozrejme, mesto Košice môže mať najväčší vplyv na spomenuté lokálne faktory. Svojou aktivitou, resp. neaktivitou vie nielen určiť smerovanie a víziu mesta v oblasti integrácie, ale hlavne sa vie zasadiť o implementáciu akčného plánu s konkrétnymi opatreniami. Vie iniciovať partnerstvá na lokálnej úrovni (napr. so zamestnávateľmi), má kapacity a mandát na komunikáciu s verejnosťou aj samotnými cudzincami, vie delegovať úlohy na svoje príspevkové organizácie. Mesto je tiež zriaďovateľom základných škôl a teda má určité kompetencie smerom k zlepšeniu vzdelávania detí migrantov. Mesto má priestorové a ľudské kapacity na zriadenie napr. Oddelenia pre integráciu cudzincov, alebo kontaktného informačného miesta pre cudzincov.

ČASŤ III: NÁVRHOVÁ ČASŤ

1. BENEFITY PRÍTOMNOSTI CUDZINCOV V KOŠICIACH

Na úvod je vhodné si pomenovať čo cudzinci, vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín, do Košíc prinášajú, aké sú výhody ich prítomnosti:

- Prispievajú k zlepšeniu demografických ukazovateľov – nárast populácie mesta, zmiernenie starnutia populácie mesta
- Prispievajú k zlepšeniu ekonomických ukazovateľov – nárast počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva, nárast počtu kúpyschopnosti obyvateľstva, vzdelaním a umiestnením na pracovnom trhu prispievajú k rastu HDP mesta, platené štúdium zahraničných študentov – benefitujú univerzity, platia dane, poplatky, investujú v mieste svojho pôsobenia, vytvárajú dopyt po službách bývania, stravovania, kultúrnospoločenského vyžitia, atď. - posilnenie lokálnej ekonomiky. Mnohí cudzinci v Košiciach podnikajú, a platia dane zo svojho zisku, pričom ak si chcú pobyt za účelom podnikania udržať, zákon požaduje od cudzincov dosiahnutie celkom vysokého čistého zisku.
- Obohatenie kultúry, pestrosť života, otváranie obzorov, príspevok k tolerancii, nové svetonázory, obohatenie v rámci hodnôt európskej demokracie
- Vyplnenie medzier na trhu práce (obsadenie takých pracovných pozícií, ktoré sa nedokážu vyplniť domácimi obyvateľmi, aj nízko aj vysoko kvalifikovaných pracovných pozícií)
- Tvorba nových pracovných miest (cudzinci ako zamestnávatelia zamestnávajú aj domáce obyvateľstvo)
- Nové know-how
- Príchod inovácií
- Nové investície
- Prílev mozgov, zvyšovanie konkurencieschopnosti
- Obohatenie gastronómie
- Vzájomné obohatenie jazykových znalostí, vrátane angličtiny
- Prínos pre demografiu (omladenie populácie, zvyšovanie počtu ľudí v produktívnom veku, zmiešané manželstvá)
- Rozvoj turizmu

Spomínané benefity si mnoho ľudí neuvedomuje a vplyvom anti-imigračných vyhlásení politikov prevládajú skôr negatívne pohľady na prítomnosť cudzincov. Pri príprave konkrétnych opatrení na lokálnej úrovni a odporúčaného akčného plánu pre Košice je teda vhodné pracovať aj s vyššie uvedenými tézami.

2. OPATRENIA PRE OBLASŤ ZAMESTNANIA

Problém	1. Neinformovanosť o možnostiach a legislatívnych procesoch zamestnávania cudzincov na strane zamestnancov aj zamestnávateľov 2. Nedostatočné možnosti rekvalifikačných kurzov pre cudzincov 3. Osoby s medzinárodnou ochranou síce nepotrebujú pracovné povolenie, ale sú znevýhodnení uchádzači na trhu práce 4. Zneužívanie cudzincov v pracovnoprávnych vzťahoch (novodobé otroctvo)
Špecifický cieľ	1. Zvýšenie informovanosti o možnostiach a legislatívnych procesoch zamestnávania cudzincov (vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín) na strane zamestnancov a zamestnávateľov 2. Cielená spolupráca s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVaR) pri poskytovaní rekvalifikačných kurzoch pre cudzincov 3. Zvýšená podpora pri zamestnávaní osôb s medzinárodnou ochranou 4. Zvýšená ochrana zamestnancov prostredníctvom v praxi uplatňovaných väčších postihov pre zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávajú cudzincov a posilnenie spolupráce mesta s Inšpektorátom práce
Opatrenia	1. Mesto v spolupráci s UPSVaR bude pre zamestnávateľov iniciovať pravidelné semináre o legislatívnych procesoch (a aktualizáciách) zamestnávania cudzincov (vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín). Táto otázka je upravená v § 21-23 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti. 2. Vo svojom *„mieste prvého kontaktu“ alebo online portáli* mesto poskytne informácie o procesoch získania pracovného povolenia štátnym príslušníkom tretích krajín a tiež nasmeruje záujemcov na UPSVaR/overené pracovné agentúry/online portály, kde získajú informácie o voľných pracovných miestach. 3. Mesto v spolupráci s UPSVaR a zamestnávateľmi zadefinuje potreby lokálneho pracovného trhu a podľa nich odporučí konkrétne rekvalifikačné kurzy, ktoré by boli ponúkané uchádzačom o zamestnanie aj z radov štátnych príslušníkov tretích krajín. Ponuku kurzov je potrebné pravidelne (raz za rok) aktualizovať. Treba brať ohľad aj na osobitné jazykové potreby (nedostatočnú znalosť slovenského jazyka, odbornej terminológie v slovenčine). 4. Zamestnanie osôb s udelenou medzinárodnou ochranou patrí k hlavným prvkom ich úspešnej integrácie. Mesto môže významne prispieť k riešeniu organizovaním spolupráce so zamestnávateľmi - rôzne bezplatné stáže, rekvalifikačné kurzy najmä na začiatku integračného procesu. 5. Mesto zintenzívni spoluprácu s Inšpektorátom práce a bude apelovať na intenzívnejšie kontroly a prísnejšie postihy voči nelegálnemu zamestnávaniu. Je potrebné aj zvýšiť ochranu zamestnancov, aby sa nestali obeťami zneužívania. V prvom rade je s nimi potrebné zaobchádzať ako s obeťou, poškodeným. Jeho postavenie ako osoby bez oprávneného pobytu musí byť vnímané ako druhoradé.

Julia, Ukrajina:
O rekvalifikačných kurzoch

V Košiciach je celkom široká ponuka rekvalifikačných kurzov. Napr. služby v gastronómii, kaderník, kozmetička, rôzne technické profesie, účtovníctvo, kurzy v oblasti marketingu, programovania alebo design. Tieto kurzy ponúkajú rôzne súkromné firmy, ceny sa líšia.

Pre cudzincov, a to najmä v štádiu, keď sa len začínajú učiť slovenský jazyk, je veľmi ťažké sa orientovať a nájsť presne vyhovujúci kurz. Pomohlo by informačné miesto, kde by sa dali získať presné informácie a poradenstvo. Výrazne by to zvýšilo šance cudzincov nájsť si potrebný kurz.
Ak cudzinec nemá dostatok peňazí na rekvalifikáciu, existujú dve možnosti na získanie finančnej pomoci:

1. Pomoc financovať rekvalifikačné kurzy ponúka Migračné informačné centrum IOM a môže ju využiť takmer každý cudzinec, ktorý má povolenie na pobyt (s výnimkou študentov). Pomoc je možné použiť na zaplatenie kurzov v slovenskom jazyku (nie vždy pokryje celú sumu nákladov).
2. Ak má cudzinec povolenie na trvalý pobyt, je rodinným príslušníkom občana SR a je registrovaný na UPSVaR, môže požiadať o financovanie rekvalifikačných kurzov. Služba pokrýva 100% nákladov na kurz.

Existujú aj zamestnávatelia, najmä v oblasti IT, ktorí organizujú vlastné školenia na účely ďalšieho zamestnania. Cudzinci, ktorí hovoria plynulo po anglicky a/alebo nemecky, môžu využiť túto príležitosť a uplatniť sa na trhu práce.

3. OPATRENIA PRE OBLASŤ BÝVANIE

Problém	Nedostatok vhodného kvalitného bývania (rôznych foriem) pre cudzincov • Sociálne/nájomné byty/ubytovne (náhla potreba pre ekonomicky nezabezpečených prisťahovalcov, osoby s udelenou medzinárodnou ochranou). V súčasnosti cudzinci nespĺňajú podmienky *všeobecne záväzného nariadenia mesta* na poskytnutie sociálnych/nájomných bytov (najmä podmienku trvalého pobytu 5 rokov v danom meste). • Komerčné bývanie/prenájom bytov (ceny sú vyššie a majitelia nechcú prenajímať cudzincom) • Nedostatok kapacít internátov pre študentov
Špecifický cieľ	1. Zmapovaný konkrétny počet bytov, ktoré by slúžili účelu sociálneho bývania 2. Vytvorená spolupráca medzi mestskými úradmi, zamestnávateľmi, príp. investormi
Opatrenia	1. Mesto prehodnotí svoje všeobecné záväzné nariadenie a v ňom definované podmienky na pridelenie sociálneho/nájomného bývania tak, aby sa rozšírila skupina ľudí, ktorým by takéto bývanie mohlo byť pridelené, ak sa ocitnú v krízovej sociálnej situácii bez ohľadu na občianstvo. 2. Mesto bližšie zadefinuje kategórie cudzincov, ktorí by spadali pod oblasť sociálneho bývania (súčasný legálny status, rodinný stav, príjem, možnosť podpory od rodiny, širšej komunity a pod.) spomedzi zákonom určených oprávnených osôb. Zákon č.443/2010 Z.z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní – vzťahuje sa na fyzické osoby, neuvádza ani občianstvo ani pobyt v obci ako podmienku. 3. Podpora nájomného bývania je pre samosprávy nastavená v zákone č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov (dotácie na obstaranie nájomných bytov a súvisiacej technickej vybavenosti) a v zákone č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov (úver na obstaranie nájomných bytov a súvisiacej technickej vybavenosti). Kombináciou týchto dvoch zdrojov je možné financovať obstaranie nájomného bývania vo výške 100% oprávnených nákladov. Podpora nájomného bývania pre právnické osoby nastavená v zákone č. 150/2013 Z.z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov (úver na obstaranie nájomných bytov, na obstaranie súvisiacej technickej vybavenosti a pozemok do výšky 80% oprávnených nákladov). 4. Mesto vyčlení určitý počet bytov z existujúcich (vhodných súkromných/mestských nájomných bytov/zariadení) pre účely sociálneho bývania cudzincov počas prvotnej fázy integrácie, nakoľko určité kategórie cudzincov (viď bod 2) majú obmedzené finančné prostriedky na zabezpečenie si komerčného bývania. Informácie o zmapovanom voľnom bývaní v meste poskytne aj migračnému úradu (pre súčinnosť pri riešení bývania pre osoby pod medzinárodnou ochranou). • Byty pre osoby v núdzi (na dobu 1-3-5 rokov) • Byty pre absolventov vysokých škôl (na dobu určitú). Pozn.: Treba sa vyhnúť priestorovej segregácii/sústredeniu sa ľudí z rovnakej skupiny na jednom mieste.

	5. Mesto určí kvóty 1 - 2% zo všetkých plánovaných nájomných/sociálnych bytov na výstavbu pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou 6. Mesto bude vyvíjať iniciatívu smerujúcu k výstavbe nájomných/sociálnych bytov v spolupráci s developermi a investormi, ktorých aktivity si vyžadujú alebo predpokladateľne si vyžiadajú v najbližších rokoch príchod a prisťahovanie vyššieho počtu cudzincov do mesta. Na tento účel vyčlení v územnom pláne pozemky pre účely výstavby nájomného/sociálneho bývania. 7. Mesto bude poskytovať informácie a poradenstvo aj v oblasti bývania pre cudzincov (aj online na webovej stránke). 8. Vytvorí sa partnerstvo medzi mestom a mimovládnymi organizáciami v rámci poskytovania služieb bývania 9. Do práce *Sociálnej a bytovej komisie* pri mestskom zastupiteľstve zapojí aj samotných cudzincov (napr. prostredníctvom oslovenia cez neziskové organizácie, ktoré sú s nimi v kontakte) a bude sa venovať sa aj téme bývania cudzincov. 10. Navrhne infokampaň pre majiteľov nehnuteľností ako prenajímať byty cudzincom a poskytnúť súhlas s prihláškou na trvalý pobyt cudzincov. 11. Pri riešení bytovej otázky mesto iniciuje rozhovory so zamestnávateľmi, ktorí zamestnávajú cudzincov. 12. Mesto v spolupráci so zamestnávateľmi iniciuje vytvorenie programu *štartovacieho bývania* pre zamestnancov pochádzajúcich z tretích krajín, ktorí vypĺňajú nedostatok pracovnej sily v určitých oboroch. 13. Pri výstavbe nových bytových komplexov/jednotiek (na pozemkoch pred tým patriacich mestu) mesto investorovi stanoví podmienku určitého počtu bytov, ktoré musia slúžiť účelu sociálneho bývania. 14. Mesto bude komunikovať poskytovanie služieb sociálneho bývania smerom k verejnosti (podmienky poskytovania), aby nedošlo k dezinpretovaniu danej služby.

4. OPATRENIA PRE OBLASŤ VZDELÁVANIE

Problém	1. Umiestňovanie detí cudzincov, vrátane detí osôb s udelenou medzinárodnou ochranou do materských škôl. Pred dosiahnutím piateho roku veku takmer nemožné, čo spomaľuje proces integrácie matke a aj dieťaťu 2. Adaptácia detí cudzincov do systému základného školstva 3. Jazyková bariéra vysokoškolských študentov zo zahraničia. Začínajú sa učiť SJ až po prijatí na školu a to im prináša mnoho ťažkostí v štúdiu ako aj v bežnom živote 4. Jazyková bariéra dospelých
Špecifický cieľ	1. Čo najrýchlejšie zapojenie detí s iným ako slovenským materinským jazykom do vzdelávacieho procesu (základná alebo stredná škola) 2. Zmenšiť jazykovú bariéru študentov pri nástupe na vysokoškolské štúdium a zefektívniť tak štúdium na košických univerzitách 3. Vytvoriť dostatočnú ponuku kurzov slovenského jazyka pre dospelých na rôznych úrovniach
Opatrenia	1. Mesto/mestská časť ako zriaďovateľ materských a základných škôl vytvorí sieť niekoľkých škôl v meste, ktoré by sa špecializovali na deti s iným ako slovenským materinským jazykom (popri výučbe slovenských detí, t.j. inkluzívne materské a základné školy). 2. Mesto bude cielene podporovať školy (viď bod 1): finančnou dotáciou pre posilnenie učiteľského zboru o asistentov do tried, odporúčaním, príp. aj financovaním špecializovaných školení pre učiteľov, organizovaním „study tour“ do škôl v zahraničí, ktoré majú skúsenosť so vzdelávaním detí prisťahovalcov, finančnou podporou pre nákup špeciálnych učebníc, či pomôcok, odporúčaniami na prispôsobenie programu vzdelávania, organizovaním pravidelných stretnutí zástupcov týchto škôl kvôli výmene skúseností, vzájomnej podpore a pod. Odporúčame aj publikáciu *Vzdelávanie detí cudzincov na Slovensku,*[22] ktorá bola vydaná v roku 2011 Nadáciou Milana Šimečku a Centrom pre výskum etnicity a kultúry. 3. Mesto v spolupráci s univerzitami zefektívni prijímací proces zahraničných študentov: • umožniť podanie prihlášky v anglickom jazyku pre zahraničných študentov, alebo aspoň poskytnúť inštrukcie v angličtine ako vyplniť slovenskú prihlášku, • organizovať prípravné kurzy slovenského jazyka pre žiadateľov o štúdium na univerzite a preferovať resp. zvýhodňovať študentov s dostatočnou znalosťou slovenčiny v prístupe k VŠ štúdiu • zjednoduší postup pre overovanie maturitných vysvedčení na Okresnom úrade v Košiciach - odbor školstva, alebo umožní toto overenie urobiť priamo na vybranej fakulte danej univerzity (momentálne je takáto možnosť na niektorých fakultách UPJŠ).

	4. Mesto v spolupráci s univerzitami iniciuje zavedenie prípravného kurzu slovenčiny pre zahraničných študentov, ktorý by bol všeobecný (základná slovenčina na každodenné situácie), a zároveň špecializovaná slovenčina pre konkrétny študijný odbor, ktorý sa zahraničný študent chystá študovať (v iných krajinách sa to nazýva 0. ročník). 5. Mesto v spolupráci s organizáciami ako IOM, príp. iné neziskové organizácie prehodnotí efektivitu súčasných kurzov SJ pre cudzincov – nielen študenti, aj dospelí vo všeobecnosti (napr. formou dotazníkov, štruktúrovanými rozhovormi). Súčasný systém výučby sa dá zefektívniť napr. skrátením cyklu kurzu pre začiatočníkov, zvýšením frekvencie jeho otvorenia pre nové skupiny počas roka, pridaním ďalšej úrovne (ku začiatočníkom a pokročilým by pribudla úroveň stredne pokročilý), alebo vyučovaním večer po práci. Prehodnotí tiež kvalitu poskytovaných kurzov (zavedenie štandardizovaného programu) a súčasné kapacity výučby SJ a podľa potreby vyčlení zdroje na zvýšenie kapacít. 6. Mesto v spolupráci s Dobrovoľníckym centrom Košického kraja iniciuje dobrovoľnícky program zameraný na mentoring. Košickí dobrovoľníci bypomáhali s praktickou stránkou výučby SJ a konverzáciami. Program a dobrovoľníci samotní by zároveň urýchlili každodennú integráciu cudzincov.

[22] http://cvek.sk/wp-content/uploads/2015/11/Vzdelavanie-deti-cudzincov-pr%C3%ADklady-dobrej-praxe.pdf

5. OPATRENIA PRE OBLASŤ SOCIÁLNE SLUŽBY

Problém	1. Cudzinci nemajú vedomosť o sociálnych službách, ktoré ponúka mesto 2. Mesto nie je pripravené na priame poskytovanie služieb cudzincom – jazyková bariéra, kultúrna bariéra, neznalosť špecifík sociálnej práce s cudzincami 3. Neexistencia komunitného/integračného centra pre cudzincov 4. Problematika bývania cudzincov – územné plánovanie – nebezpečenstvo tvorby get, segregácia; neexistencia sociálneho bývania pre najzraniteľnejšie skupiny cudzincov
Špecifický cieľ	1. Zabezpečenie informovania cudzincov o sociálnych službách, ktoré poskytuje mesto 2. Zabezpečenie vzdelávania zamestnancov mesta Košice, resp. zamestnancov poskytovateľov sociálnych služieb 3. Vytvorenie komunitného/integračného centra pre cudzincov 4. Zabezpečiť riešenie problematiky bývania cudzincov
Opatrenia	1. Vytvorenie informačných letákov v rôznych jazykových mutáciách/vytvorenie samostatnej sekcie na internetovej stránke mesta v rôznych jazykových mutáciách s informáciami o sociálnych službách, ktoré poskytuje mesto. Spolupráca s OCP Košice a Michalovce – ponechanie letákov aj na OCP. 2. Vytvorenie/vyčlenenie už existujúceho pracovného miesta – pracovníka s agendou integrácie cudzincov v rámci Magistrátu mesta Košice 3. Účasť zamestnancov mesta Košice, resp. zamestnancov poskytovateľov sociálnych služieb na rôznych interkultúrnych tréningoch, sociálno – právnych tréningoch v oblasti integrácie cudzincov; možnosť študijných pracovných ciest do zahraničia – zdieľanie dobrej praxe; podpora jazykového vzdelávania zamestnancov mesta. 4. Pilotne využiť existujúce komunitné/integračné centrá mesta aj pre potreby cudzincov, následne vytvoriť komunitné centrum pre cudzincov 5. Pri tvorbe nových plánov mesta – napr. Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja, Plán rozvoja mesta alebo iného strategického dokumentu v rámci územného plánovania myslieť aj na cieľovú skupinu cudzincov s cieľom zamedziť možnej tvorbe get a segregácii a poskytnúť sociálne bývanie zraniteľných osobám z radu cudzincov. Viď oblasť BÝVANIE.

6. OPATRENIA PRE OBLASŤ SPOLOČENSKEJ A KULTÚRNEJ INTEGRÁCIE, KOMUNIKÁCIU S VEREJNOSŤOU

Problém	1. Cudzinci, vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín sú stále málo viditeľní ako jednotlivci. 2. Sú verejnosťou chápaní ako celok a mnohokrát vnímaní s predsudkami, negatívnymi postojmi. 3. Verejnosť nevníma pozitívne dopady prítomnosti cudzincov.
Špecifický cieľ	1. Podpora štátnych príslušníkov tretích krajín a ich komunít v spoločenskej a kultúrnej integrácii. 2. Aktívna práca s verejnou mienkou a zlepšovanie medziľudských vzťahov na lokálnej úrovni prostredníctvom komunikačnej kampane vysvetľujúcej výhody migrá¬cie pre mesto (na rozdiel od šírenia strachu konšpirátormi, alternatívnymi médiami alebo populistami).
Opatrenia	1. 1. Mesto aj naďalej bude poskytovať záštitu nad kultúrno-spoločenskými podujatiami, organizovanými neziskovými organizáciami, komunitami cudzincov, spolkami a v prípade potreby poskytne aj pomoc (napr. vydanie úradného povolenia, organizačná pomoc a pod.). Ak je podujatie pod záštitou Mesta Košice, zvyčajne vzbudí väčší záujem obyvateľov mesta. 2. Mesto bude pokračovať v organizácii „Festivalu rozmanitosti", a zvyšovaní počtu akcií, na ktorých budú cudzinci, vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín prezentovaní ako prirodzená súčasť mesta. 3. Počas populárneho podujatia "Dni mesta Košice" vytvoriť priestor pre cudzincov na samostatnú prezentáciu, napríklad v rámci tvorivej sekcie, alebo v programe. 4. Mesto v spolupráci s organizáciou K13 iniciuje vo Výmenníkoch tvorivé podujatia, ktoré spájajú miestnych obyvateľov s novými susedmi. Malé „susedské" tematické podujatia ako napr. pikniky, pouličné festivaly, fotografické/umelecké výstavy, work¬shopy, charitatívne trhy, hudobné podujatia, atď.). 5. Mesto vypracuje grantovú schému zameranú výlučne na menšiny a komunity cudzincov, ktorá by podporila ich iniciatívy zdola nahor, ich občiansku angažovanosť a sociálnu inklúziu. 6. Mesto pripraví komunikačnú kampaň smerom k širokej verejnos¬ti. Magistrát má rešpekt medzi miestnym obyvateľstvom, má aj najviac možností ovplyvňovať vnímanie menšín väčšinovým obyvateľstvom a teda môže nastaviť tón diskusie o štátnych príslušníkoch tretích krajín a migrantoch. Kampaň by sa mala týkať prínosov, ktoré do Košíc prichádzajú spolu s cudzincami.

7. OPATRENIA PRE OBLASŤ VÍZIA A SLUŽBY MESTA PRE INTEGRÁCIU

Problém	1. Úradníci miestnej samosprávy nemajú aktuálne informácie o národných politikách a opa¬treniach v téme integrácie (zdravotná starostlivosť, zamestnanosť, školstvo), preto je ťažké vypracovať akúkoľvek stratégiu na miestnej úrovni. Tiež nedisponujú štatistikami o prítomnosti cudzincov v Košiciach, počtoch im vydaných pracovných povolení, krajinách, z ktorých pochádzajú, dôvodoch ich príchodu do Košíc, nevedia o tom, že cudzinci majú nejaké požiadavky/potreby a pod. 2. Neexistuje integračná politika/strategický dokument a žiadna špecifická vízia o integrá¬cii cudzincov na miestnej úrovni v meste Košice. 3. Neexistujú kontaktné miesta, miesta prvého kontaktu pre cudzincov, ktorí sa preto na začiatku svojho pobytu v meste Košice cítia stratení. 4. Ako prvé miesto kontaktu je v súčasnosti cudzinecká polícia, kde je neúnosná čakacia doba (prespávanie pred budovou, aby sa klient dostal na rad na ďalší deň) a neefektívny systém spracovania žiadostí. 5. Dostupné tlačivá na úradoch sú väčšinou v slovenskom jazyku a príslušní zamestnanci nevedia sprostredkovať informácie. 6. Mesto v minimálnej miere podporuje iniciatívy zamerané na integráciu, ktoré sú organizované neziskovými organizáciami na území mesta Košice, dobrovoľníkmi, kultúrnymi inštitúciami, školami, atď.
Špecifický cieľ	1. Zamestnanci Magistrátu, príp. ďalších inštitúcií rozumejú pojmom ako migrácia a integrácia a poznajú situáciu o prítomnosti cudzincov v meste, štatistiky, ich špecifiká, potreby. 2. Mesto Košice má základnú víziu integrácie cudzincov a definované priority v tejto oblasti. Integračné snahy by mali smerom k cudzincom niesť myšlienku: „zaujímame sa o Vás a chceme Vám pomôcť usadiť sa". 3. Mesto Košice má vypracovaný a schválený dokument pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, keďže trend zvyšovania počtu štátnych príslušníkov tretích krajín v Košiciach je zjavný. 4. Zriadené a mestom spravované „miesto prvého kontaktu" alebo tzv. one-stop-shop, ktoré poskytuje základné informácie o legislatíve/právne poradenstvo, kultúrnu orientáciu, informácie o jazykových, či iných kurzoch a nasmerovanie na organizácie, ktoré poskytujú ďalšie konkrétne služby. Nachádza sa tam publikácia/brožúra s praktickými informá¬ciami na miestnej úrovni. Miesto prvého kontaktu cudzincom poskytuje aj morálnu podporu - jednotlivec sa v novom prostredí nebude cítiť osamotený. 5. Vznik špeciálnej samostatnej webovej stránky s potrebnými informáciami pre cudzincov.

	6. Efektívnejšia spolupráca s cudzineckou políciou, zdieľanie databáz, štatistík. 7. Aktívna spolupráca s neziskovými organizáciami, vzdelávacími inštitúciami, úradmi verejnej správy, komunitami cudzincov a ďalšími aktérmi, ktorí sa zúčastňujú procesu integrácie.
Opatrenia	1. Mesto zorganizuje sériu školení pre svojich zamestnancov (v spolupráci s Migračným úradom, príslušnými ministerstvami, neziskovými organizáciami) s cieľom oboznámiť relevantných zamestnancov samosprávy s problematikou migrácie a integrácie a súčasným stavom v Košiciach. Je potrebné predstaviť tému migrácie a výhody, ktoré mesto získa, ak do praxe zavedie schválenú stratégiu integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín. 2. Mesto si zadefinuje svoju víziu a priority v oblasti migrácie a integrácie cudzincov. 3. Mesto vypracuje a schváli dokument, ktorý bude strategickým materiálom pre integráciu cudzincov v meste Košice.[23] Ako podklady môžu slúžiť aj táto *Koncepcia integrácie cudzincov v meste Košice, Hodnotiaca správa integrácie cudzincov v meste Košice, Cestovná mapa riadenej migrácie Košického samosprávneho kraja, príp. ďalšie materiály.* 4. Mesto bude pravidelne (každé dva roky) dokument hodnotiť a aktualizovať na ďalšie obdobie. 5. Komisie si Mestské zastupiteľstvo vytvára ako poradné a iniciatívne orgány opierajúc sa o príslušné ustanovenia zákona o meste Košice a zákona o obecnom zriadení. Práve tu by mohol byť priestor do niektorej z komisií, ktoré už toho času pôsobia pri mestskom zastupiteľstve, začleniť aj problematiku cudzincov. 6. Postupne je potrebné informovať poslancov a jednotlivé mestské časti a tiež ich žiadať o spätnú väzbu k uvedenej problematike. 7. Mesto zriadi v priestoroch magistrátu one-stop-shop, miesto prvého kontaktu pre cudzincov. Ako inšpirácia môže slúžiť napr. novovzniknutý one-stop-shop v Bratislave, MČ Rača,[24] online publikácia v angličtine,[25] vznikajúce centrum v Nitre,[26] alebo iniciatívy vo Svidníku.[27] 8. Mesto zriadi osobitnú www stránku, kde budú okrem slovenčiny aj v iných jazykoch potrebné základné informácie pre cudzincov a navigácia na ďalšie inštitúcie, kde záujemcovia dostanú podrobnejšie informácie. Výborný je príklad mesta Praha, jej podrobná webová stránka[28] a mobilná aplikácia Praguer,[29] viď rámček.

[23] V *Stratégii pracovnej mobility cudzincov* v SR sa ako jedna z úloh spomína: MPSVR SR ponúkne (alebo aj sprostredkuje) metodickú a odbornú pomoc samosprávnym krajom pri vypracovaní ich lokálnych integračných stratégií. Spôsob realizácie: vypracovanie lokálnych integračných stratégií. Zodpovední: mestá, obce a samosprávne kraje v spolupráci s MPSVR SR. Vplyv na rozpočet verejnej správy: bez vplyvu.
[24] https://www.raca.sk/projekt-youmig
[25] https://www.raca.sk/raca
[26] https://www.nitra.sk/Files/ShowFile/69944
[27] http://archiv.svidnik.sk/data/files/dokumenty/lokalna_stretegia_integracie_cudzincov.pdf

	9. Mesto iniciuje aktívnu spoluprácu s cudzineckou políciou a stanoví si harmonogram pravidelných stretnutí. Je potrebné informovať sa navzájom o údajoch prítomnosti cudzincov v Košiciach, ktoré majú presah na navrhované politiky a opatrenia. Mesto tiež poskytne spätnú väzbu k fungovaniu cudzineckej polície, viď rámček. 10. Mesto vytvorí partnerstvá s ďalšími aktérmi pôsobiacimi v oblasti integrácie cudzincov (národné inštitúcie ako Migračný úrad, úrady verejnej správy ako napr. UPSVaR, Oddelenie cudzineckej polície, neziskové organizácie ako Marginal, Liga za ľudské práva, Mareena, ETP Slovensko a ďalšie, IOM, školy, cirkevné organizácie, vedeckí pracovníci a experti a pod.).

Oleg, Ukrajina:
O online portáli „Cudzinci v Košiciach“

Vzhľadom na to, že orientácia v slovenských zákonoch a pravidlách je pre cudzincov veľmi náročná, navrhujeme vytvoriť prehľadnú web stránku a tiež mobilnú aplikáciu, ktorá by poskytovala všetky potrebné informácie o vízach potrebných na vstup na Slovensko a do Schengenského priestoru, postupe vybavovania si povolenia na pobyt, otváracích hodinách na cudzineckej polícii, potrebných zákonoch, tlačivách, prebiehajúcich kurzoch slovenčiny, rekvalifikačných kurzoch, možnostiach ubytovania a pod.

Stránka by bola určená predovšetkým cudzincom žijúcich v Košiciach. Stránka by mala byť k dispozícii v niekoľkých jazykových verziách, v štatisticky najpoužívanejších jazykoch v meste.

Web stránka/aplikácia by mala byť akousi navigáciou pre cudzincov, kde si nájdu najdôležitejšie informácie o meste a orientácii v ňom, kontakty, postupy ktoré im uľahčia každodenný život. Stránka by poskytovala základné informácie o histórii mesta, verejnej doprave, kultúrnych a športových podujatiach a možnostiach účasti na verejnom živote s cieľom čo najskôr a lepšie sa integrovať do slovenského prostredia, ako aj do tradícií a zvykov Slovenska.

Jednou z užitočných funkcií môže byť mapa mesta, ktorá bude zobrazovať všetky dôležité inštitúcie (napr. polícia, notár, nemocnice, jazykové kurzy, prekladatelia), ale aj kultúrne a historické pamiatky.

[28] http://metropolevsech.eu/cs/
[29] http://praguer.icpraha.com/

Oleg, Ukrajina:
O cudzineckej polícii

V súčasnosti je postup podania žiadostí o povolenie na pobyt pomerne jednoduchý, aj keď značne byrokratický. Aktuálne celý proces znepríjemňuje nedostupnosť cudzineckej polície pre cudzincov. Vzhľadom na veľký príliv zahraničných študentov tento rok do Košíc, boli na polícii veľmi dlhé čakacie rady. Ľudia čakajú pri vchode celú noc od 22:00 až do otvorenia (7:30). Tento problém by sa dal jednoducho vyriešiť vytvorením portálu s elektronickým poradovníkom, pomocou ktorého by bolo možné si zaregistrovať meno, poprípade číslo pasu na určitý čas, ktorý vyhovuje konkrétnej osobe. Podobný systém používa aj veľvyslanectvo Slovenskej republiky na Ukrajine. Týmto spôsobom sa dá vyhnúť veľkým radám a konfliktným situáciám v nich.

Mnohí cudzinci, ktorí vopred nepoznajú postupy a zákony, prichádzajú na cudzineckú políciu bez potrebných dokumentov a na policajtov sa obracajú len s otázkami a žiadosťami o informácie, čím policajtov oberajú o čas, kedy mohli riešiť reálne žiadosti. Tieto situácie sú pomerne časté a je potrebné ich riešiť, napríklad vytvorením informačného pultu, kde by cudzincom podával všetky informácie vyškolený zamestnanec. Tento zamestnanec by už pri vchode každému záujemcovi skontroloval doklady. V prípade, že nie sú kompletné, klient už nemusí čakať v rade, kým sa dozvie túto základnú informáciu. Tu by si klienti vyzdvihli inštrukcie ako majú postupovať, ktoré dokumenty si majú nabudúce priniesť, poprípade dostanú mapu Košíc a informačné materiály.

Tento systém by výrazne skrátil čakaciu dobu, zlepšil by prvý dojem cudzincov, nakoľko prvé kroky cudzincov v Košiciach vedú často práve na cudzineckú políciu.

Ďalším krokom k zlepšeniu situácie na cudzineckej polícii by bolo posilnenie pracovnej sily v období najväčšieho počtu ľudí, t.j. september-október.

Príklad dobrej praxe: Integrácia cudzincov v meste Praha

Podobne ako Praha, aj Košice si dlhodobo udržujú multikultúrnu identitu, sú mestom, ktoré bolo vždy vľúdne, tolerantné a pohostinné k ľuďom rôznych národov, etník, reprezentujúcim rozmanité kultúry.

Príklady dobrej praxe, ako systematicky a odborne riadiť integráciu cudzincov z Prahy môžu byť inšpiráciou pre Košice a Košičanov.

Magistrát hlavného mesta Praha zriadil v roku 2012 neziskovú organizáciu *Integračné centrum Praha* (ICP), ktoré poskytuje odborné poradenstvo cudzincom na šiestich miestach v Prahe. ICP bolo zriadené s cieľom efektívne koordinovať aktivity a spolupracovať s ďalšími partnermi pri integrácii cudzincov, ktorí sú občanmi štátov mimo EÚ a sú legálne v Českej republike. ICP vníma integráciu ako obojstranný proces, a preto organizuje aj aktivity zamerané na českú verejnosť.

ICP poskytuje bezplatnú právnu a sociálnu pomoc cudzincom, zamestnanci ICP sprevádzajú cudzincov na úradoch a pomáhajú s vybavovaním rôznych záležitostí, sprevádzajú klientov pri návšteve lekára, do nemocníc, škôl, pri hľadaní zamestnania, organizujú pravidelné a dlhodobé kurzy českého jazyka a organizujú aj kultúrne a spoločenské akcie pre deti aj dospelých.

Praha má pre cudzincov vytvorenú špeciálnu web stránku, ktorá je dostupná vo viacerých jazykových mutáciách a je určená *„především pro migranty a migrantky žijící v Praze.“* Webová stránka je zdrojom informácií o rôznych aktivitách pre cudzincov, vrátane kontaktov na rôzne inštitúcie a organizácie, ktoré pomáhajú cudzincom, ale aj informácií o tom, kde a ako sa cudzinci môžu zapájať do verejného života, aby sa čo najskôr integrovali vo svojom novom domove, v hlavnom meste Českej republiky.

Inováciou v poskytovaní služieb novým obyvateľom Prahy je mobilná aplikácia Praguer, dostupná v štyroch jazykoch (angličtina, čeština, ruština a vietnamčina), ktorá umožňuje cudzincom mať vždy pri sebe základné informácie o živote v Prahe, mapu Prahy, názvy a kontakty dôležitých inštitúcií, zdravotníckych zariadení, a tiež aj prehľad o českom sociálnom a vzdelávacom systéme.